

A&G I

1924
JÕULUNUMBER

A. Stieren.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS
HIND 40 MARKA

Põhja Kinnitus A.S.

Tallinnas, Suur Karja tän. nr. 20.

Telegr. aadr.: „Pohjatuli“.

Telefon nr. 10-07.

Põhja Kinnitusselts toimetab kõiksugu:

Tulekinnitusi

liikuva ja liikumata varanduse, kaupade ja vabrikute peale.

Kaubaveo (transport) kinnitusi

mere, jõe- ja maatransport.

Kasko-kinnitusi

aja ja üksikute reise peale.

Väärtuste kinnitusi

posti väärtipaberite saadetusi maal ja merel.

Murdvarguste kinnitusi

liikuva varanduse ja kaupade peale.

Koduloomade kinnitusi

kaikude, taudide, haiguste ja õnnetuste vastu, millele järgneb surm, varguste ja tule vastu.

Reisijate kinnitusi

õnnetuste vastu.

Autokasko-kinnitusi.

Agendid igalpool maal ja linnades.

Tallinna Krediidipank A.-S.

ASUT. 1907. A.

Tallinnas Suure Karja tän. 23.

Telegr.-aadr.: Kreditbank.

Kõnetr.: üldine 4-36; juhatus 12-49; kauba jaosk. 19-64.

Osakonnad Haapsalus ja Nõmmel.

**Pank toimetab kõiksugu pangas-
operatsioone sise- ja väljamaal.**

JUHATUS.

„Estoking“ jalaõud valmistatakse kõige uuemate mudelite järelle

„Estoking“ jalaõud valmistatakse kõige parematest materjalidest

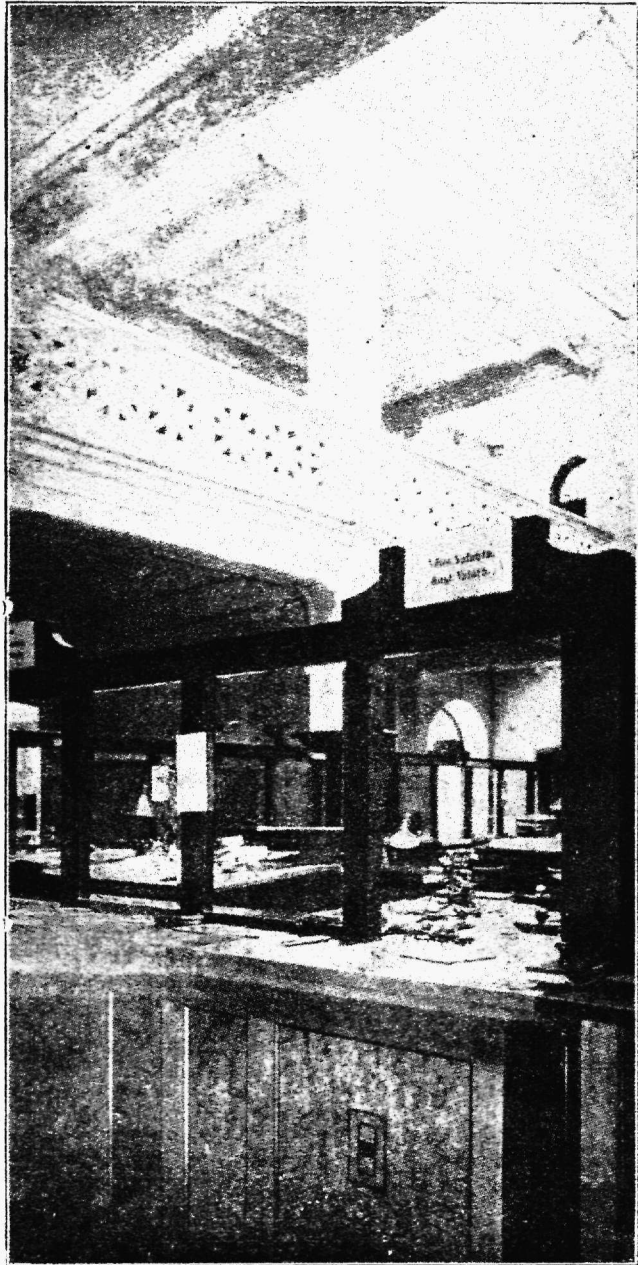
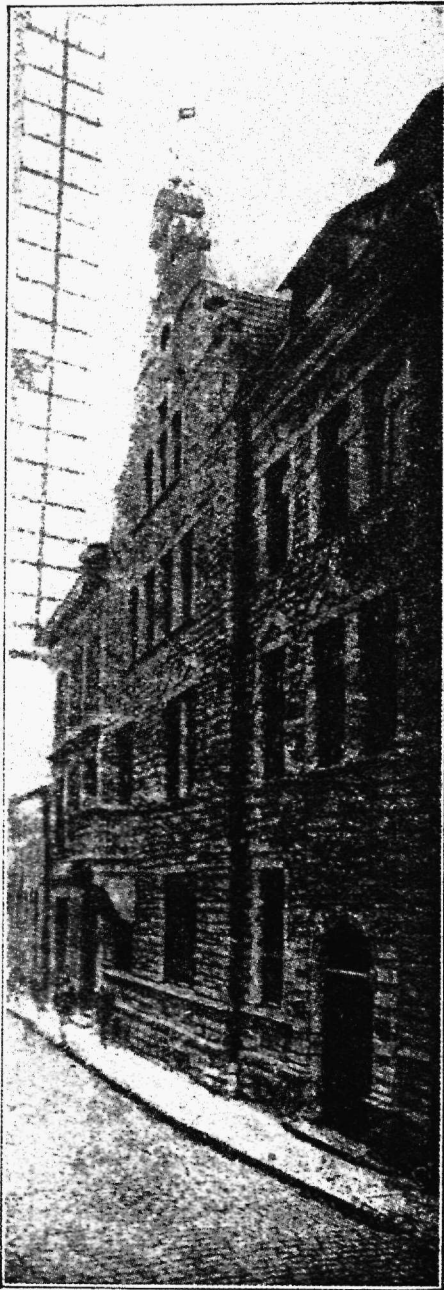
„Estoking“ jalaõud on see-
pärast nägusad ja vastupidavad

„Estoking“ jalaõud on seal-
juures võrdlemata odavad

„Estoking“ jalaõud on igal
pool tuntud ja nõuetavad.

Vabriku kaitsemärk

Estoking
Tallinn

HARJU PANK A.-S.

TALLINNAS

Peakontor: Harju t. 33.

Jaoskonnad: Narvas, Pärnus, Rakveres, Tartus, Koplis, Kohila põlevkivikaevand.

Kapitalid 62.000.000.—

Igasugused pangaoperatsioonid, tolli- ja ekspeditsioonäri, tule-, transporti- ja elukinnitus.

Kõige suurem klaverivabrik
Eestis

A/s «ASTRON»

Tartus, Vene tän. nr. 1, kõnetr. 468
Telegr.-aadr.: Astron-Tartu

valmistab:

Tiivklavereid

(kabinett-, salong-, kontsert-)

Pianiinosid

7- ja 7¼-okt, linnusilma-, mafagooni-,
tsitroni-, tamme-, päskla- ja mustast piri-
puust, agraffisüsteemiga.

Harmooniume

Grammofone, noodikappe,
klaveripinke

Kodu- kui ka väljamaa kunstnikkude poolt
maailma kõige kuulsamate mänguriistade
vääriliseks tunnustatud

Seni II kõrgema auhinna - kuld-
aurajadega - kroonitud

Esimene Eesti Kinnituse Selts

EEKS

asut. 1866. a.

Peakontor ja juhatus Tallinnas Lai tänav nr. 1
(oma majas)

Agentuurid linnades, alevites ja maal

Tulekinnitus

Koduloomade kinnitus

õnnetuste, haiguste, kaotuste ja varguste vastu

Klaasikinnitus

Murdvarguse vastu kinnitus

Elu ja kapitalide kinnitus

Kinnitusmaksud ja kinnitustingimised soodsamad
kui teistes kinnitusseltsides

KOMMERTS PANK

Tallinn, Suur Karja tän. 15

telegr.aadress: «Kommertsbank»

telef. 986, 989.

Pank võtab raha hoiule, annab välja laenu-
sid ja toimetab kõiksugu pangaooperatsioone
kodu- ja väljamaal.

Panga juhatus.

Asutatud 1873. a.

Unsere neue **Tonführung**

Eugen Brandt

Muusikariistade kauplus

Tallinn, Pikk t. 29 — Posikast nr. 91.

Soovitab kõige suuremast ja täielikumast nootide-
ladust Eestis muusikaliteratuuri, samuti ka kõige pare-
malt väljatöötatud:

viulid, cellod, mandoliinid, gitarrid, ba-
lalaikad, puust ja metallist puhkpillid,
grammofonid, grammofoniplated ilmakuulsa vabriku «Odeon»
ja teiste omad.

Muusikariistade tarbed.

Alati värsked keeled kõrges headuses.

Ilmakuulsaate firmade ainuesitus Eestis. Rud. Ibach Sohn, Barmen,
Römhildt, Veimar.

Kõige paremad saavutused klaveriehituse kunstis kõige peenemalt välja töötatud.

A.-S.
Balti Puuvilla
ja
Sindi Kalevi
vabrikute ladu

Tallinnas, Suure Karja tänav nr. 13.

Kõnetraat: Juhatus 24-66

Üldine 2-41

Arveosakond. . . 31-58

Igasugu pleekimata puuvillariide müük,

nagu: bjas, sarge, mitkal, barhi, marled, lõimed ja vatt kui ka lina- ja purjeriie. Samuti müüb ladu ka

omavabrikus ümbertöötatud (pleegitud) mitmesuguses headuses pesuriid, ning rikkalikust mustrite väljavalikus iga seltsi pluusi- ja kleidiriideid kui ka satääni, põlleriideid ja pearätikuid.

Kalevi osakonnas suures väljavalikus iga seltsi

villast riid, odavamad ja kõige kallimat, samuti ka villaseid tekke ja suurrätikuid.

Peale selle Eesti Niidimanufaktuuri õmblusniiti kõigis numbrites.

Müük ainult suurel arvul.

PÕHJA PANK A.-S.

TALLINNAS.

S. KARJA TÄN. NR. 20, OMAS MAJAS.

TELEGRAMMI-AADRESS „POHIPANK“.

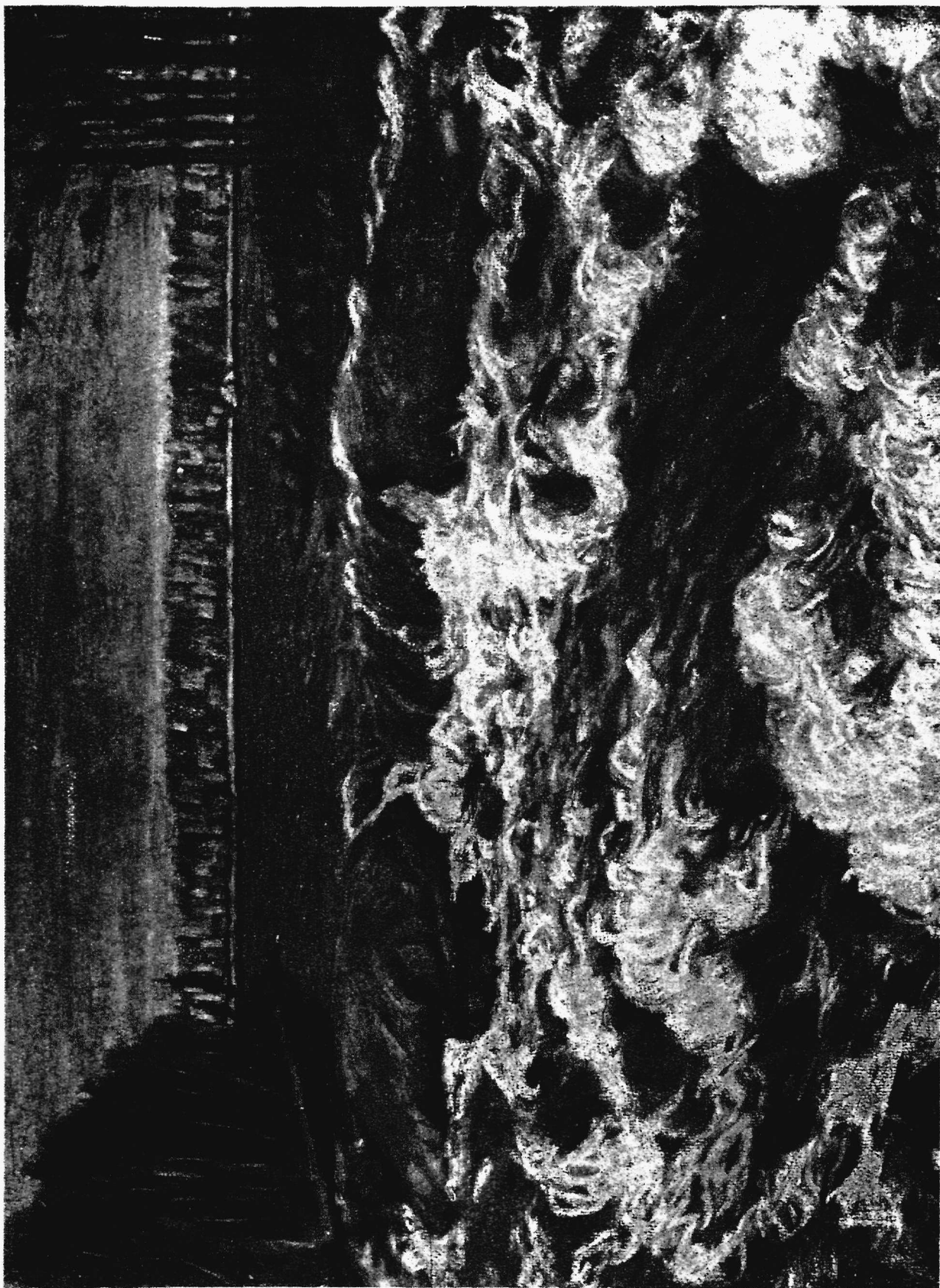
OSAKONNAD: TARTUS, VILJANDIS, VÖRUS, ABJAS JA TÜRIL.

Avarad laduruumid Tallinnas Uuel tän. 32/34 kaupade mahutamiseks. Panga varakambrites Tallinnas ja Tartus teraslaekad (Safes) väärtuste ja dokumentide hoiuks kolmes suures välja üürida. Ühendused kõigi kodumaa kui ka kõigi suuremate linnadega väljamaal.

Pank maksab hoiummude pealt 7½—12% aastas, kannab maksuta raha üle teise linna, kus panga osakonnad, ning toimetab kõiksugu pangaoperatsioone kodu- ja väljamaal.

A. LAIPMAN.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS.

VALLINKOSKI.

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

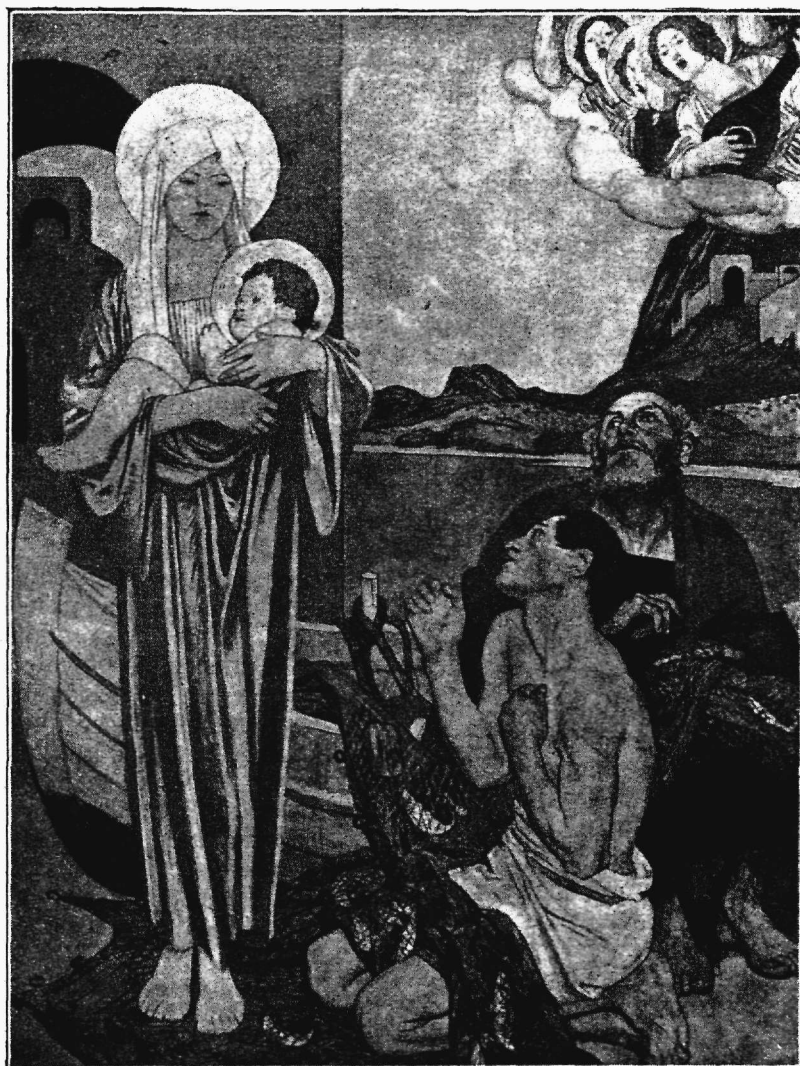

TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA 2 NÄDALA TAGANT

II AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2
TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

Nägemus.

Inglise kunstniku Maurice Greiffenhageni maali järele.

JEESSUSE NOORPÕLV.

Jeesus õppis lugema ja kirjutama arvatavasti Idamaa kombe järele: lapsele antakse raamat kätte ja ta kordab oma seltsimeestega üht väikest osa senikaua, kui seda peast võib öelda. Kahtlane on siiski, kas ta Hebrea kirjandust ürgtekstis tundis. Tema eluloo kirjeldajad lasevad teda püha kirja Aramea keele tõlgetes tsiteerida.

Kooliõpetajaks väikeses Naatsareti linnas oli Hassan, lugeja sinagoogis. Jeesus käis kõrgemas kirjakoolis ainult vähe ja tal ei olnud ühtki nimetust, mis rahvas kõrgema õpetuse osaliste annud. Oleks siiski suur eksitus teda harimatuks, ignorandiks pidada. Meie juures tekitab haridus suure vahe nende vahel, kes teda saanud, ja nende vahel, kes teda mitte pole saanud. Teisiti oli lugu Idamaal ja üldse vanal ajal. Alalise vaimlise kokkupuutumise tagajärjel sai kõlbline haridus ja tolle aja vaated kõigile edasi antud.

Et Jeesus Greeka keelt oleks mõistnud, see ei ole usutav. See keel oli Juudamaal vähe levinud; seda mõistis ainult valitsusest osavõttev klass ja mõne linna, nagu Cäsarea, pagana-usku elanikud. Jeesuse emakeeleks oli Siiria-Hebrea murrak, mida tol ajal Palestiinas kõneldi. Ka Greeka kultuur oli talle võõras. See oli Palestiina õpetlaste poolt põlatud. Igatahes ei olnud see kultuur vaikesse Naatsareti linna tunginud. Isegi Jerusalemmas tunti Greeka keelt vähe. Seda peeti kardetavaks, alandavaks ja arvati ainult naistele uhkusajana kõlblikuks. Ainult käsuõpetuse tundmine oli tõsisele mehele kohane. Kui ühelt rabilt küsiti, kudas on kohane aeg „Greeka tarkust“ õpetada, vastas see: „Siis, kui ei ole ei päev ega öö.“ Sest käsuõpetuse kohta on öeldud: „Sina pead seda õppima päevad ja ööd.“

Nii ei olnud Jeesus võõra hariduse osaliseks saanud. Ta tundis ainult seda, mis Juuda rahva vaimline varandus oli. Tema vaim oli otsekohene ja selge; mitmekülgne ja laialdane haridus ei olnud teda kahtlejaks teinud.

Õnneks ei tunnud tema ka keerulist skolasitikat, mida Jerusalemmas õpetati ja millest varsti Talmud tekkis. Kui ka mõned variseerid seda Kalilea maale kandsid, siis ei puutunud Jeesus nendega lähemalt kokku. Kui ta aga hiljemini seda väiklast kasuistikat kuulis, oli see temale vastumeelne.

Vana Testamendi raamatute lugemine avaldas temasse suurt mõju. Vana Seadust seletati tol ajal allegoorilikult; sealt otsiti seda,

mida seal ei olnud, mis aga aja nõuetele pidi vastama. Seadus, mille järele enam maad ei valitsetud, oli utopiaks saanud ja tema seletamine muutus kunstiks; selles tähenduste otsimises oli võimalik oma vaimuteravust näidata. Mis prohvetite raamatutesse ja Taaveti lauludesse puutus, siis arvati, et neis kõige salapärasemad kohad Messiasse peale tähendavad. Neist otsiti selle kuju, kes rahva lootused pidi täitma. Ka Jeesus kaldus niisuguste allegooriliste seletuste poole. Aga Piibli tõsine luule, mida Jerusalemma väiklased õpetajad tähele ei pannud, avanes Jeesuse suure vaimu ees täielikult. Seadus ei veetlenud teda palju. Ta arvas, et paremat võib korda saata. Aga Taaveti laulude religioösne luule on tema lüürilise hingega imelises kooskõlas. Kogu eluajaks jäid nad tema vaimutoiduks, tema toeks. Tema tõsisteks õpetajateks olid prohvetid (Jesajas ja tema järeltuljad vangipõlve ajast) oma hiilgavate tuleviku-unistustega, oma tulise kõnekunstiga, oma vaimustavate kujutustega, mida sõimusõnad saatsid. Kahtlemata luges tema ka paljuid apokrivaraamatuid, s. t.: neid uusi raamatuid, mille autorid end prohvetite ja peavanemiate nimede taha peitsid, et tähtsust omada. Üks neist raamatuid veetles teda iseäranis, nimelt Tanieli raamat. Selle oli eksalteeritud juut Antiokus Epifanesi ajal kirjutatud ja ühe vana targa mehe nime all välja annud. Ta sisaldas täielikult selle aja vaimu. Taniel oli tõsine ajaloo filosoofia looja. Tema oli esimene, kes ajaloo käiku ja riikide järjekorda kui Juudi rahva saatuse tagajärge vaatlus.

Juba vara oli Jeesus neist suurtest lootustest tiivustatud. Vist tundis tema ka Eenoki raamatut, mis teiste pühade raamatutega kõrva seati, ja ka teisi sellesarnaseid raamatuid, mis rahva vaimu nii väga erutasid. Messiasse tulek tema au ja kohutuga, rahvaste üksteise kallale tungimine, taeva ja maa kokkulangemine olid tema kujutuse sagedased ained. Et neid suuri asju lähedal arvati olevat, et paljud aegasid ette katsusid kuulutada, siis näis Jeesusele see üleloomulikkus, millesse need ettekuulutusepildid meid viivad, täiesti loomulik ja lihtne olevat.

Rooma riigi asjad olid temale võõrad, ainult Cäsari — keisri — nimi oli talle tuttav. Kalileamaal nägi ta linnasid, mis Herodesid sinna Rooma keisri suuruse ja au näiteks lasid ehitada. Ta nägi vist ka Sebastat, Herodes Suure hiilge-ehitust. See linn toodi valmis-ehitatult kohale ja laoti seal üles. See hiilge-

värk, mis laevadel Juudamaale toodud, need sadanded ühe läbimööduga sambad, mis peauulitsat pidid ehtima, see oligi vist, mida ta „selle ilma riikideks ja nende hiilguseks“ nimetas. See komando peale loodud luksus ja ametlik kunst ei meeldinud Jeesusele. Ta jäi alati loodusele lähedale.

Tema haruldane iseloom avaldus juba vara. Uues Testamendis jutustatakse, kuidas ta juba vara isa autoriteedile vastu tõrkus, harilikult teelt kõrvale kaldus ja ainult oma kõrget kutset kuulis. Näipalju näib kindel olevat, et ta sugulussidemetest vähe hoolis. Oma perekonnas ei näi ta armastatud olevat (Matth. XIII, 57; Mark. VI, 4; Jah. VII,3) ja mõnikord on ta oma perekonna vastu valigi (Matth. XII, 48; Mark. III, 33; Luk. VIII, 21; Joh. II, 4). Nagu kõik inimesed, kes ühest mõttest vallatud, nii ei hoolinud ka Jeesus veresidemetest palju. „Siin on minu ema, siin on minu vennad,“ ütles ta oma jüngerite peale tähendades; „kes minu isa tahtmist teeb, see on minu vend ja see on minu õde.“ Lihtsad inimesed ei mõistnud seda mitte ja ühel päeval läks üks naine temast mööda ning hüüdis: „Õnnelik on see ihu, kes sind on sünnitanud ja rind, mis sind on imetanud.“ Tema aga vastas: „Õnnelik on see, kes Jumala sõna kuuleb ja seda talle paneb.“

Jeesus ei olnud teoloog ega filosoof enam-vähem arendatud süsteemiga. Et tema jüngeriks saada, selleks ei olnud tarvis iseäralisi vormelid alla kirjutada ega usutunnistust omaks võtta. Tarvis oli ainult tema poole hoida ja teda armastada. Ta ei vaielnud kunagi Jumala üle, sest ta tundis teda vahenditult iseeneses. See metafüüsistide targutuste kalju, mille vastu ristiusk 3. aastasajal pörkas, ei olnud tema asutaja poolt loodud. Jeesus ei tunnud dogmasid ega süsteeme, vaid ainult tuge-

Madonna lapsega.

Tshehhi skulptori Horejci kuju järele.

vat individuaalset usku, mis kõigist vastuseisvatest tahetest tugevam oli ja veel praegugi inimkonna käekäiku juhib.

Ernest Renani järele.

JÕULUD.

J. PARIJÕGI

Kui jõulud hakkasid tulema, siis oli hea. Esiteks ikka sunniti meid jõululaulusid pähe õppima, et muidu jõulud ei tule. Aga kui jõulud jo ligi said ja vanaema Joosepi uue salli valmis sai, siis ei old temal enam aega õpetada, ja meie võisime teha, mis ise aga tahtsime.

Siis olid kõik inimesed head. Sule omad leppisid meie rahvaga ära, ja nende ema ja meie ema lasid kokku viie kopika eest loorberilehti ja vürtsi tuua, et sedasi tuleb odavam. Pärast lugesid siis lehed ja vürtsiterad pooleks.

Ja kui nende ema kalja valmis sai, siis tõi too-biga meile ka mekkida, ise ütles:

— Katsuge ka, misuke on; minu arust on justkui kõrbend maiku vähe juures.

Meie ema ütles:

— Oh, ei ole kedagi!

Siis meie ema lõikas temale tüki sepikut ja ütles:

— Katsu ka. Minu arust justkui oleks vä-hese kerkimisega.

Sule ema katsus ja ütles niisamuti:

— Oh, ei ole kedagi!

Mina sain aru, et nüüd on Sule omad meie rahvaga jälle head ja ütlesin Joosepile:

— No kui Sule rahvas ikka jõulupuu teevad, siis kutsuvad meid ka.

Aga sel hommikul kui meid vorsti tegema hakati, mängisin Joosepile väikese vingerpussi. Ma ütlesin:

— Mine õige Reedule ja palu vorsti painupakku; ema hakkab täna vorsti tegema.

Joosep pani kindad kätte ja läks kelguga pakku tooma. Aga kui tagasi tuli, siis nuttis:

— Mis sa valetasid, vorstid lähevad isegi kõveraks.

Isa ei käind enam tööl, vedas vaid metsast hagu koju ja toimetas niisama. Meie nägime küll, et kui isa ühel õhtul metsast tuli, siis oli jõulukuusk koorma otsas. Tema peitis kuuse ära lumehange ja hobuse-
'auda vahele, et lap-

VABARIIGI UUS VALITSUS.

Riigivanem J. Jaakson. Foto Parikas.

sed ei näeks. Meie teadsime küll, aga ikka küsisime:

— Isa, kuhu sa kuuse panid? Isa, kuhu sa kuuse panid?

Isa ütles, et ega see oldki kedagi kuusk, et need olid jalapuhastamise oksad. Aga meie saime aru küll, et oli kuusk, tema aga ei taha lastele öelda.

Jõululaupäeval oli igav. Käisime reheall kaerakirstu ja isa kapil kolamas, et kus see prääniku- ja kompvekkikott on. Et siis saaks kohe näha, mitu präänikut ja kompvekki igamees saab. Aga meie ei leidnud kedagi. Mineval aastal oli jõuluasjade kott küll kaerakirstus.

Siis tahtsime emale ja vanaemale appi minna ehk muidu vaadata, mis nad teevad. Aga meid kästi õue minna kelguga liuguma. Mis sa ikka ühtepuhku liugud!

Haridusminister
prof. H. Rahamägi.

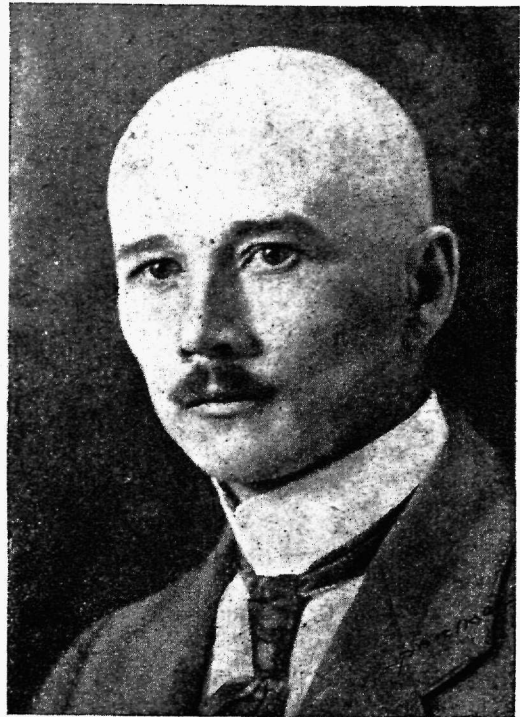
Välisminister
K. Pusta.

Sõjamineister
kindral J. Soots.

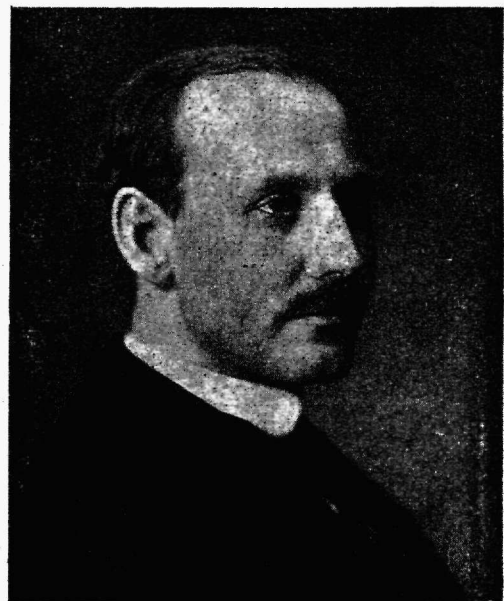
Kohtuminister R. Gabrel.

Portfellita minister K. Ast.

Rahaminister L. Sepp.

Siseminister K. Einbund.

Siis käisime Reedul ja Sulel. Reedu poiss oli ahju peal ja mängis kassiga, et põrandal ei ole ruumi, et põrandal teeb ema vorsti. Aga Sule August oli poodi läind.

Meil ei old midagi teha. Joosep ütles küll, et: „hakkame mängima!“ aga mina ei taht-

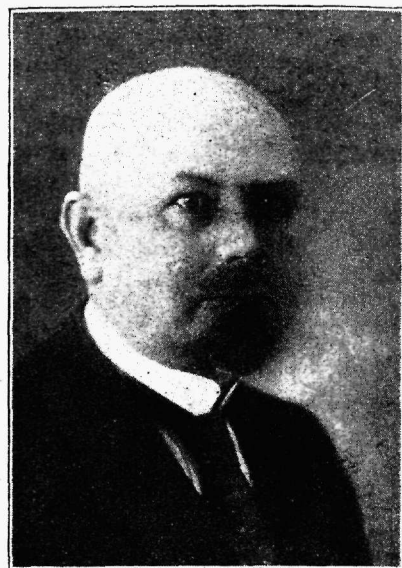
nud. Mis sa ikka ühtelugu mängid. Tema tegi hobusesaba jõhvist viiuli, pani ühe otsa suhu ja teist hoidis kinni, siis pinistas sõrmega ja ütles:

— Nüüd on jälle jõulu viimane püha, ja

Töö- ja hoolek. min. C. Kaarna.

Põllutööminister A. Kerem.

Teedeminister K. Virma.

mina olen vana Raismik ja olen vähe vintis ja tulen teile viiulit mängima.

Siis taarutas vähe ja hakkas ikka justkui vana Raismikki:

— Vaat' see on tubli ja mehine mees,

Kel vahva ja vapper süda on sees...

Aga see oli old kellegi ilus mäng!

Küll see päev oli pikk. Aga kui õhtu tuli, siis oli hea. Isa tõi kuuse sisse, ikka jalg all ja kõik ja ütles:

— Noh, lapsed!

Meil oli heameel ja hakkasime kuuske ehtima. Kõik seitse küünalt panime külge. Hobustele sidusime nõõrid külge ja panime ripuma. Kõige toredamad on laiad kompvekid, neil on pildid peal, mõnel lumememm, mõnel laps või sõdur, aga ilusad pildid.

Küll sai ikka tore jõulupuu! Kui kõik oli külge pandud, siis jäi lauale palju niisukest magusat puru. Mina tõmbasin näpuga kriipsu vahele ja ütlesin Joosepile:

— Siitsaadik on sinu, siitsaadik minu.

Siis lakkusime selle puru ära.

Varsti tuli Sule August meile ja kutsus meid oma jõulupuule. Mina panin kohe uued saapad jalga, Joosep pani uue salli kaela, ja siis läksime.

Sulel juba jõulupuu põles. Nendel oli sellepolest toredam jõulupuu kui meil, et puu ot-sas oli üks tore präänikust titt, aga meie jõulupuu oli sellepolest toredam, et meil oli seitse küünalt, neil aga viis.

Nende ema laulis heleda häälega, aga isa jorises niisama. Meie ka laulsime ja käisime

ümber jõulupuu. Aga tuba oli nii palav, et nende ema oli vesihernes ja kõik küünlad ikka kippusid allapoole kõveraks. Sule isa käis kaks korda õuest lund toomas kanakuuti, et muidu jäävad kanad palavaga uimaseks. Nendel oli kanakuut toas, kella all. Joosepil oli uue salliga palav, aga ta siiski ära ei võtnud.

Siis anti mulle üks hobune ja Joosepile üks kala, ja jõulupuu lõppes ära.

Kodu oli ka kõik juba valmis ja meie pidi-me külasse tagasi minema, külalapsi enda jõulupuule kutsuma. Kutsusime Sule Augusti, Reedu poisid ja Mustika lapsed.

Joosep oli uhke poiss. Kui Mustikale läksime, siis tema teretas ja soovis häid pihi, justkui vana inimene. Siis katsus salli ja ütles:

— Küll on külm ilm, tähed muudkui säravad; ilma sallita ära minegi välja.

Mina sain aru küll, miks ta sedasi ütles. Et teised siis näeksid, et temal uus sall.

Meil oli ka tore jõulupuu. Igati võttis oma õnnele küünla, et kelle küünal enne ära kustub, see sureb ennem ära. Meil lauldi ka jõululaulusid ja meie lugesime jõulusalmeid ette. Siis käisime meie ja külalapsed ka ümber jõulupuu.

Aga kõige toredam oli siis, kui isa paki lahti tegi ja kaks juturaamatut välja võttis. Selle paksema raamatu sain mina omale, aga õhema sai Joosep. Tema raamatul oli libe paber ja ilusad pildid. Joosep ei oskagi veel lugeda, aga isa oli temale ikka raamatu kinkind, et siis õpib ennem lugema.

Tema raamatus olid muudkui suured pildid

ja naljakad salmid. Üks salm jäi meile kohe pähe, see, mis lehma ail oli, et:

Lehm see sööb ja mollist joob
ja siis lapsel' piima toob.

Minu raamatus ei old nii ilusad pildid ega nii libe paber, aga selle ette olid ilusad lugemised.

Joosep sai veel papist hobuse, aga mina võisin sellega ka mängida.

Emä ei tahtnudki seda, et Joosep hobuse saab, tema ütles isale:

— Mis sa soota kulutasid, kaua siis teiste seisab.

Ja Joosepile ütles:

— Et sa siis ilusti hoiad ja katki ei tee!

Mina arvasin kohe, et see Joosepil kaua ei käi. Peale jõulut tegigi hobuse katki. Tema oli nii rumal, et hakkas papist hobust ujutama. Siis tulid jalad alt ära. Siis tegi kere lõhki, et kas on sooled ka sees.

Aga jõulupuu juures oli küll uhke oma hobusega, pani Miira nimeks ja näitas igatühele, et: „ega sul ei ole niisukest, ega sul ei ole niisukest?“ Tema oli täna justkui muismeeleis oma uue salliga ja hobusega. Ma teda ei sallind.

Aga minu raamat oli ka ilus, mis sest, et ei old nii libe paber ega nii suured pildid; lugemised olid ilusad. Isa pani prillid ette ja luges meile kõigile minu raamatust ilusa jutu ette:

Kus ikka oli kaks last, Taaniel ja Anna. Ja läksid jõululaupäeval kelguga Taanieli karjapalka perest ära tooma. Isal ei old tööd ja emä oli haige, neil ei old midagi süüa, ei vorsti ega... Kui lastel jo palk käes oli, siis tulid üle järve jälle tagasi, sest järv oli jääs. Siis tulid kõiksugu loomad ja küsisid neilt süüa. Karupoeg tuli kahe jala peal, kasetorbik käes ja mõmises: „mõmm-mõmm! anna piima! mõmm-mõmm, anna piima!“ Ja orav tuli, et: „naks-naks, anna präänikuid!“ Lapsed andsid igatühele ja karu ei tuld kallale ka. Jänespoiss sai ühe kaaliika. Aga pärast veel karjus öökull, et: „uhuu-uhuu! ma tahan piima, ma tahan leiba!“ Aga öökullile lubas Taaniel malka anda, sest tema karjus muidu. — Kui lapsed koju said, siis oli kõik nõjutud. Hall vanamees või need loomad või tea kes olid piima nii ära nõidund, et vala lähkrist niipalju kui tahad, eladeski ei saa otsa. Ja sepik oli ka nõjutud, lõika, lõika — ikka ühepalju.

Oi, see oli ikka tore jutt!

Kui see jutt läbi oli, siis hakkasidki küünlad kustuma. Kõige kauem elab emä, sest tema küünal põles kõige kauemini. Siis meie andsime teistele külalastele igatühele ühe prääniku, aga Mustika Villule lumememmega laia kompeki.

Siis korjati kõik asjad jõulupuu küljest ära ja kuusk viidi rehetuppa, sest kambris oli vähe ruumi. Aga peale sööki toodi kambri õled maha. Meie söime vorsti ja saia. Söögi ajaks võttis Joosep uue salli kaelast ära, et ehk saab

Püha Genoveva valvab uinuvat linna.
Puvis de Chavannes'i seinamaali järele.

rasvaseks, aga peale sööki pani jälle kaela tagasi.

No õlgedel oli hea mürada. Esiteks oli külm ja tuli niisukest auru, aga pärast oli soe ja hea. Ja meie võisime mürada niipalju kui tahtsime.

Kui teised jo magama läksid, siis meie hakkasime Taanieli ja Annat mängima. Mõtlesime ise selle mängu välja ja tegime sedasi nagu selles Taanieli jutuskis oli. Lamp piilus vähe, poolpime oli ja teised magasid, hea oli mängida.

Mina olin Taaniel, aga Annat ei olnud, meie mõtlesime aga, et on Anna. Siis kui järve paiku sain, tuli Joosep mõnisedes vastu, sest tema oli mängust karu. Et: „mõm-mõm, ma palun piima!“ Mina andsin talle piima, mängust nii. Siis tuli orav: „naks-naks! ma palun praänikuid.“ Ja jänespoiss tuli ja hunt tuli ja palju teisi loomi. Ma andsin neile kõigile leiba. Aga pärast läks Joosep tooli peale ja oli öökull, et: „uhuu-uhuu! ma tahan piima, ma tahan leiba!“ Aga öökull karjus muidu, tema sai marka. — Siis olid mängust kõik asjad nõiutud... ega saand otsa.

Siis heitsime õlgedele ja hakkasime rääki-

ma, et küll oleks hea, kui hall vanamees ikka päriselt meie saiad ja vorstid ära nõiuks, et siis sööks ümber aasta saia ja vorsti. Joosep ütles veel:

— Ei tea, ehk nõiubki, eks meie homme hommikul näe, täna ei maksa katsuma minna.

Siis jäime õlgedele magama. Joosep ei võtnud uut salligi kaelast ära.

Aga esimese püha hommikul läks Joosep kapi juure, hakkas kannust kohvipiima jooma, et kas on nõiutud, kas saab otsa. Piim sai küll otsa ja meie vaatasime tükk aega kannu põhja, aga uut piima ei tulnud asemele.

IGAVIKU LAUL.

*Taas süda värehtleb — taas hingi ühte liidab
Uus võimsalt tärkav, helisev ja helkiv laul.
Kui valmind viljapäid, suu uhkeid viise niidab,
Neid vihku salmib kogumise rõkkus-aul.*

*Kui ilman algand vallutuste võidukäike —
Las kurvaltki kord kustun! Elu jääb kui loon!
Eks rõõmust ikka valule kui loodepäike
Meil eluviletsuste kibuvitsu kroon.*

*Kord heideldi kui hõbejuukseis halapajud
Usk-igaviku vetel kurvad surmani.
Uus sangar elutormis! Ajamerre hajud
Nüüd aina rõõmus hukkumise hurmani.*

*Ju igavest' jääb järel loomingu, tööheli —
See haa õitsendab ja igaviku jääb
Veepaisu loob. Noor sõsar, võidurõkkav veli!
Te elun hüüdleb veel me õitsend hingi hääl.*

*Me surematud kuningad kõik murekroonis —
Ükskord vaid elu-lillekorvi kannab õlg!
Hing laenand mullalt ihu, päikselt vere soonis
Aukohuseks taas kõigil tasuda see võlg!*

Erni Hiir.

MÕTTEID RABINDRANATH TAGORE'ILT.

Mis teie olete, seda teie ei näe, aga mida teie näete, see on ainult vari.

*

Mõtted on kui linnuparved teava all; ma kuulen nende tiibade kohinat.

*

Olen kaotanud oma kastetilga! kaebas õis nuttes hommiktaevale, kes kõik oma tähed oli kaotanud.

*

Kui teie ukse sulute kõigile eksimistele, siis jääb tõde välja.

Oh Õpetaja, Sinu keel on lihtne, aga jüngerite keel, kes Sinu nimel kõnelevad, ei ole lihtne.

*

Kui teie allati nutate, kui päikest ei näe, siis ei näe teie kunagi tähti.

*

Õnn on meis endis: ta on tahte tulemus, nagu kõik muugi, mis suur ja ilus.

*

Tsünism on: asjade vaatlus, nagu nad on, mitte, nagu nad peaksid olema.

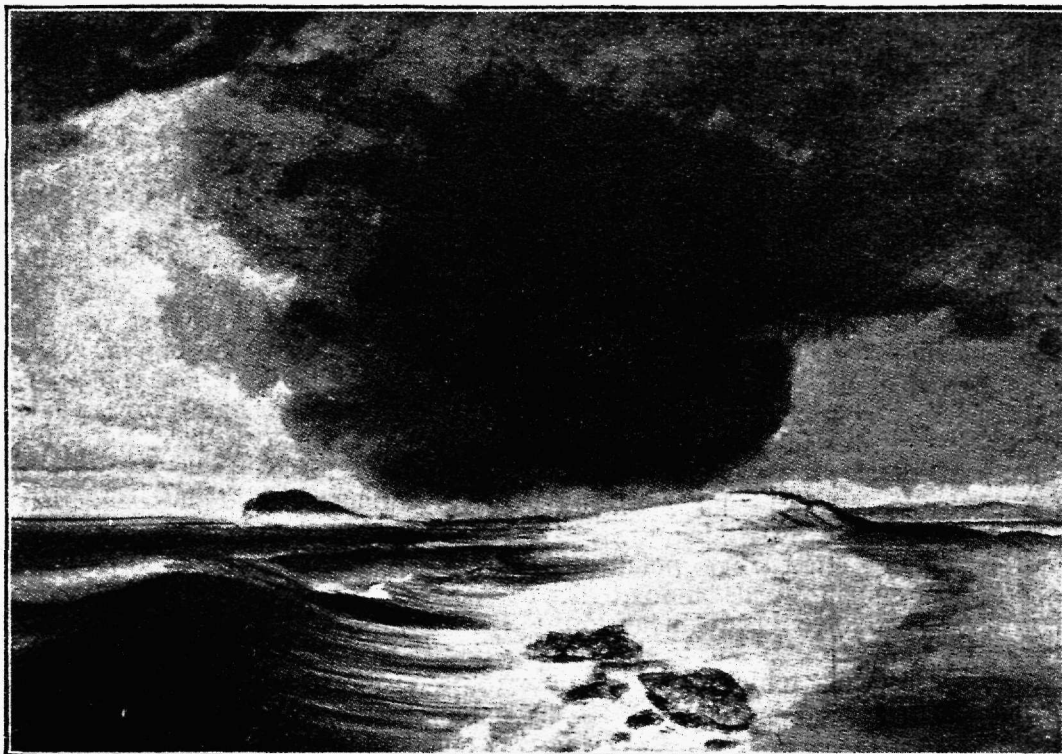
JÕULU MUINASJUTT.

PETER NANSEN. Tõlk. E. Jäger.

Oli kord raiskuläinud laps. Võib küll kindlasti oletada, et kasvatusel ei olnud sealjuures mitte vähe süüdi, sest see oli, pehmelt öeldes, olnud õige puudulik; kuid siiski — kümneaastane laps ei ole nii raiskuläinud vaid kasvatuses tõttu; temas pidi küll olema sündimisest saadik midagi nurjatut.

Et see oli pettus, paistis kõige paremini sellest, et ta igal hetkel seisatas ja valgustatud, ehitud kauplusteaknaid vahtis; kui ta oleks tõsiselt külmetanud, oleks see temale juba jalad alla teinud.

Kes teda silmitses, kui ta seisis jõulupühiks ehitud kaupluse ees, nägi ahmet, tigidat pilku

Merel.

Norra kunstniku Peder Balke maali järele.

Raiskuläinud laps läks päeval enne püha õhtut Vimmelskafti mööda alla. Muidugi olid lapse riided katkised ja närused, — oli uskumata, kui palju tarvitas see laps riidet! Saj ta ju eelmisteks jõuludeks paari ülemõpetaja vanu pükse! Ja nüüd ei olnud neist, lubage öelda, nii palju üle, et tagumine pool oleks saanud kinni kaetud! Võis, tõepoolest, tunda kiusatust mõelda, et laps nagu üleannetu väike Tordenskjold on istunud käiale.

Õhtu polnud just suviselt soe, kuid siiski pehme ja meeldiv terveile ning hästiriidetatud inimesile. Vaadates poissi oleks aga võinud uskuda Kopenhaageni olevat Siberi. Ta tegi, nagu oleks ta otse ära külmamas: hoidis käsi suu ees ja laskis pisarail al'a joosta oma määratud, pundunud põski mööda.

tema väikesis, kavalais silmis. See ei olnud nii, nagu teistel lastel, kellel ka võib tõusta soov himustada kõike, mis näevad. Kui võluv oli näha väikesi isuäratavaid kelme käsi välja sirutavat ja kuulda neid ütlevat: „Seda tahan ma jõuluks saada, ema!“

Niipea aga, kui ema neid suudles ja ütles: „Jah, kui väikene on sõnakuulelik, saab ta selle,“ — olid nad kohe rahul ja naersid kogu näoga.

Ent raiskuläinud laps nägi välja nii ahne, et tema ees võis öudne hakata. Ja kord, kui kena väike tüdruk, kelles tema välimus jätkust äratas, oma emale ütles: „Vuih, milline tänava-poiss!“ sülitas ta tüdrukukese poole ja ütles inetu sõna. Õnneks oli emal niipalju meeleskindlust, et ta poisile, enne kui see sai plagama

pista, andis oma vihmavarjuga tugeva hoobi vastu pead.

Östergadel oli väga ilus ja hubane. Nii valge kui keskpäeval, ja soojadest kauplusist hoovas hästimaitsevate esemete lõhn. Seal ei võinud ka inimesed teisiti kui rõõmsad välja näha; nad liikusid nii naeratades ja viisakalt, nagu oleksid olnud üksteisega parimad sõbrad. Öeldi: „Ah, vabandage!“ kui juhtuti teineteist tõukama, ja oldi viisakas isegi vanemate daamide vastu.

Üleannetu poiss oma ebameeldiva, mossis näoga, hiilis kõigi nende armastusvääriliste inimeste vahelt läbi. Pagariäri ette jäi ta seisma ja nuusutas jõulusaiade vägevat, magusat lõhna. Uks — ilus siniste siideesriietega klaasuks — avati iga silmapilk, ja peened daamid, punased ning valged pakikesed käes, käisid sisse ja välja. Ukse avades hoovas igakord meeldivat sooja lõhna välja ja poiss ei suutnud oma nina selle eest hoida. Ta tuli lähemale ja lähemale ja ikord, kui üks vähe lahtj jäi, lipsas ta sisse ja asetus kahe suure värskeltküpsatud viinisaiadega täidetud korvi kõrvale.

Daamid seisis poeleti ees ja keegi ei pannud poissi tähele. Ei olnud ka ilus vaade näha teda seal seisvat, kurjade, rahutute silmadega, himust värisedes.

Seal tuli kõrge, ilus daam imeilusa, kuldlokilise väikese tütarlapsena, tõsise ingellapsena, sisse. Suured, vagad silmad kõige pehmemas väikeses näos. Nähes määrinud, halvasti riietatud poissi, tähtsusid väikese ilusad silmad pisaratega ja ta ütles emale: „Ah kui vaene näib olevat see poiss! Kas ma tohin anda temale oma uue viieöörilise raha?“

Daam silmitses poissi ja raputas, mis ju arusaadav on, pead tema vähe veetleva välimuse üle. Oma tütrekesele aga ütles ta: „Mu armas, magus laps, kui see sulle rõõmu teeb, siis võid sa ju oma kokkuhoitud raha poisile anda.“

Väike tüdruk otsis oma muhvis ja leidis viieöörilise rahatüki. Ja hoides ettevaatlikult ühe käega emast kinni, ulatas ta rahatüki poisile ja ütles: „Selle saad enesele!“ Poiss vahtis vaid rahatüki peale ja tõmbas selle nii ahnelt oma kätte, et väike tüdruk üsna kohkunult ema ligi hoidis. „See on küll üks paha poiss, ema! Ta ei öelnud isegi „täna!““

„Mu poiss,“ ütles daam tõsiselt ja manitsevalt, — „mõtle selle peale, et ikka, kui midagi saadakse, peab „täna“ ütleva.“

Siis astus ta oma väikese kurvastatud tütre poeleti ette ja kinkis temale koogi, et lohu-

tada lapselikku pettumust, kuna ta ise avaldas oma jõulutellimisi.

Aga väike tüdruk ei suutnud unustada üleannetut poissi ja piilus salaja üksisilmi tema poole.

Poiss jäi seisma; ta ei suutnud lahkuda mõlemast viinisaia-korvist. Ta käed kobasid korvi äärel, kuna ta silmad rahunult ümber luusisid, ja kui ta uskus end mitte tähele pandavat, haaras ta käsi korvi sisse.

Samal hetkel hüüdis väike tüdruk hämmastunult: „Ah ema, ta varastab!“

Ja enne kui poiss jõudis uksest välja lipsata, tabas tüse teenijatüdruk tema. Poisil oli peo täis viinisaiu.

Kaupluses tõusis suur kohkumine, ja erutatud daamid hüüdsid läbisegi: „Varas! Kui hirmus! Otse peatänaval. Kus on siis politsei!“ —

Väike tüdruk nuttis, ja kui linnavaht kaupluse astus, hädaldas ta valjusti: „Ah ema, — ema!“

Ei vajanud pikka seletust, sest poiss oli tabatud värskelt teolt. Ilus, ümmarguse valge põllega poepreili oli küllalt heasüdamline, et ütelda, need paar viinisaia ei olevat väärt, et nende pärast nii ärevaks saada. Seal astus aga suur daam nutva lapsega käekõrval ette ja ütles:

„Ma tunnen end kohustatud härra linnavahtile seletama, et see poiss ei varastanud mitte hädasunnil. Minu väike Emmy — siin hakkas laps krampplikult nuuksuma — andis temale veel silmapilgu aja eest raha.“

Sel ajal oli poiss sõnatult ja nähtavasti ükskõikselts seal seisnud. Ta püüdis isegi salaja hammustada viinisaia, mida temalt ära võtta ei olnud kellelgi meele tulnud; ent selles takistas teda teenijatüdruk, kes teda oli kinni tabanud, kuna ta poisi käsivart raputas, nii et sai maha kukkus.

Linnavaht haaras siis poisil õlast kinni ja läks temaga, daamisid tervitades, minema, öeldes: „Ja jah, sellele ei tee väike pogriviibiimine kahju!“

Väike tüdruk oli lohutamatu. Ta nuttis varastava poisi pärast.

„Ema, ma kardan nii väga, et politsei teeb temale midagi!“

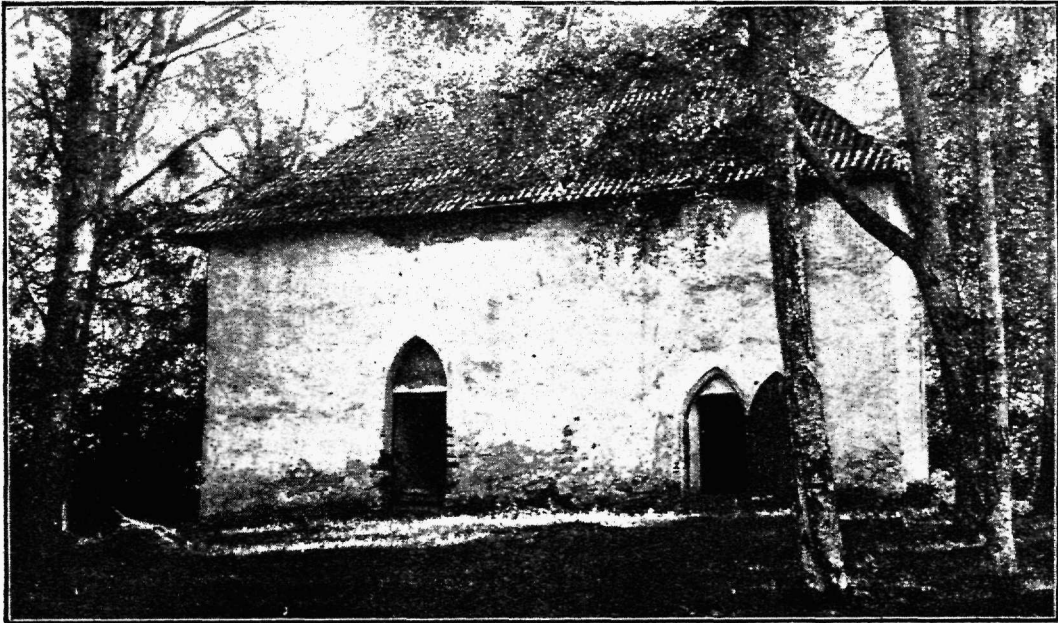
„Mu laps, ära muretse sina paha poisi pärast. Politsei annab temale ainult keretäie, ja kui ta ei ole veel täiesti raisku läinud, on see temale kasuks. Palu armast jumalat oma õhtupalves, et ta andeks annaks üleannetule poisile.“

VANA KIRIK KUUSIKU MÕISAS RAPLA KIHELKONNAS.

A. V—S.

Kuusiku mõisa pargis seisab vana kirik. Teda varjavad suured, kaugelt üle tema katuse harja küünivate latvadega puud. Paljud sõidavad Rapla-Märjamaa maanteed kaudu sellest pargist mööda ja ei teagi, et seal peitub vana-vana ajalooline ehitis. Pole teda veel ka meie kodumaa muinsuse harrastajad eriliselt

musta värviga kõrged ning kitsad kirikuaknad maalitud, et kiriku muljet tõsta. See osutub ebasusena, maalitud aknad ei vastagi mingisugustele enneolevatele akendele. Telliskivine katus puusarikatel on muidugi ka uuemaegset päritolu. Siiski väga palju vanast algupärast on püsima jäänud just tema seintes.

Vana kirik Kuusiku mõisas, põhjapoolne külg.

uurimisesemeks võtnud. Kuid ta on suurt tähelepanu vääriv ajalooline mälestus.

Pole see mitte mõne vana kiriku varemed. Ei, õnneks teda pole lastud varemeteks muutada. Vist küll mitte nii palju huvist vana mälestuse vastu kui praktilise kasu pärast on seda hoonet katuse all hoitud. Mõisa omanikud on leidnud selle kohase olevat kartulite, kapsaste ja muu juurevi ja panipaigaks.

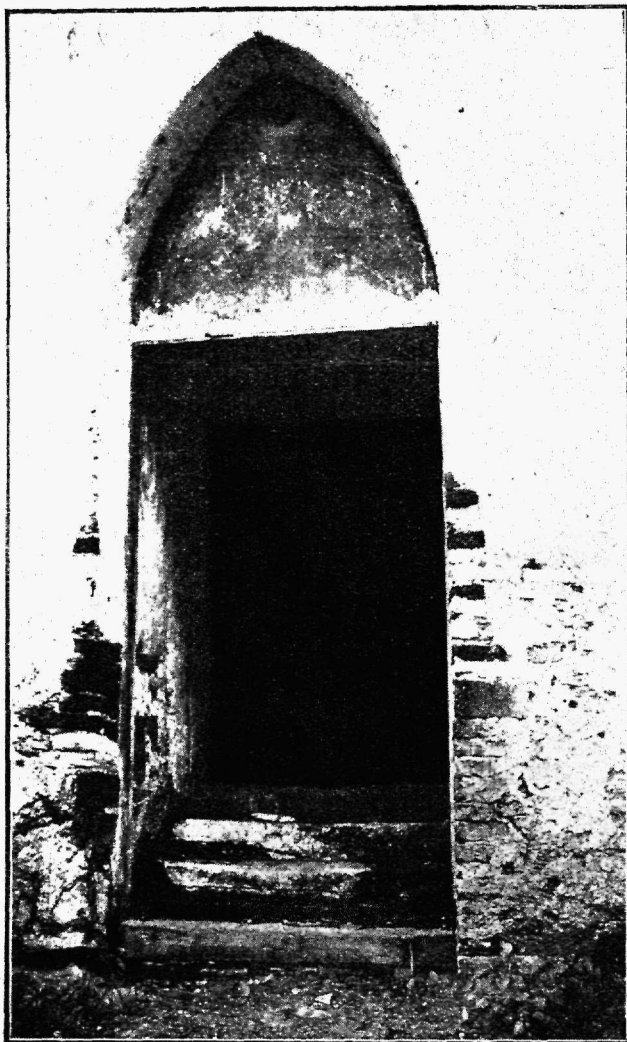
Mõisarahvas nimetab seda ka sellekohaselt — „munga aidaks“.

See on väga vana ehitus. Võib olla, et ta on esimestest kirikutest meie maal. Ajaloolised andmed tema algaegade kohta on vist juba täiesti kadunud.

Kui seda kirikut lähemalt vaadata, siis paistab, et siin on ajajooksul üht ja teist moonutatud, aknaid ja uksti kinni müüritud, et oleks võimalik hoonet praktilisemalt tarvitada. Seinte väliskülgedele on hilisemal ajal paaris kohas

Laske silmal üle seinte välise pinna libiseda, siis näete, kui ebatasane see on. Ta on küll krohviga kaetud, mis vähemaid konarusi tasandab, kuid ta jääb siiski muhuliseks ja laineliseks. Pole siin müüri-seppadelt välist sirgust ja siledust nõutud. Nende tähelepanu on pööratud seinte tugevuse ja tüseduse peale (v. seinte paksust plaanil). Siin-seal on krohv maha langenud ja selgesti on näha paekivine müür. Mõnes kohas, iseäranis uste juures leiduvad müüri sees ka telliskivid. Viimased näivad sinna küll vist hilisemal ajal lagunenud kohtade paranduseks paigutatud olevat.

Juba väljastpoolt on selgesti näha, et hoone on kahes ajajärgus ehitatud. Seda tõendab ka sisemine vaatus. Hoone hommikupoolne osa osutub kõige vanema ja peaehtusena. Siin on müür natuke üle 4½ jala paks — peaaegu nii paks kui sellesse kirikuossa viiva ukse laius. Öhtupoolse osa seinad on ainult üle 2 jala pak-

Vana kirik Kuusiku mõisas.

Kiriku vanemasse ning peosasse viiv uks.

sud. Viimane osa näib hiljemini juure ehitatud olevat. Seinte kõrgus väljastpoolt on umbes 21 jalga. Terve ehituse kogupikkus 47 jalga ja laius umbes 32 jalga. Otsmised seinad on viiludeta.

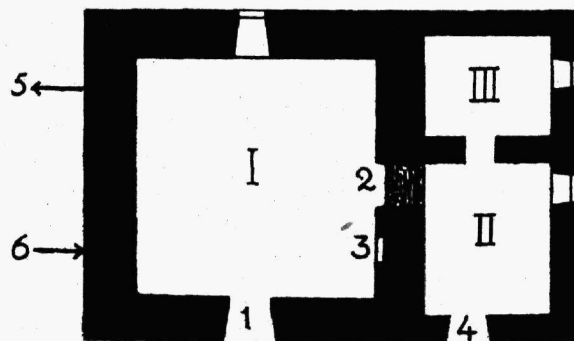
Kirikusse viivad kaks ust põhjapoolsest küljest. Mõlemal uksele on tuntud kiriku-ukse kuju. Nende uste piidad on puust. Kiriku peosasse viirva ukse avaase ülemisel serval on puust karniis väljalõigetega. Vähe küll, et see on kiriku algaegadest, kuid siiski kaugemast minevikust pärit.

Praegu pole kiriku hommikupoolsel, s. o. peosal, mingisugust lage; seintele toetuvad aampalgid seisavad ilma laelaudadeta. Võib olla, et vanasti on siin võlviitud lagi olnud. Igal seinal on praegugi selgesti näha kaaresmine-

vaid võlvi toetuskohti. Sellel kirikuosal on ainult üks lahtine aken — lõuna poole. Selle aknaavause pahemal eesmisel ülemisel serval on nurgeline õõnsus, — vist küll mingisuguse kirikuseadise otstarbeks. Öhtupoolses seinas on ukseavaus, mis nüüd kinni müüritud seisab. Selle ukse piidad on paekivist välja raiutud. Selles seinas on ka pooliti kinnimüüritud aknaavaus. Vanemal ajal, kui kirikul öhtupoolne osa puudus, oli see aken nähtavasti valguseandjaks, hiljem, juureehituse tõttu, on ta otstarbetuks jäänud. Öhtupoolsel — uueal — osal on kaks ruumi: eesmine — suurem, tagumine — vähem. Eesmisesse ruumi viib kaks ust: üks õuest ja teine äsja mainitud kinnimüüritud uks kiriku peosast. Eesmisel kui ka tagumisel ruumil on üks neljakandiline aken öhtupoolses seinas. Mõlema akna lengid on paekivist välja raiutud. Esimesel ruumil on puulagi, tagumisel — kivist võlviitud. Enne maailmasõda on lasknud mõisaomanik neid kahte ruumi kanadele elamiseks sisse seada. Sellepärast müüriti ka kiriku peosast tulev uks kinni, tehti siia ahi ja juhiti korsten läbi katuse välja. Sellega on ka vana algupära moonutatud.

See on kiriku maapealne osa, aga tal on veel maa-alune ruum. Hommikupoolsest otsast pääseb kiriku keldriruumi. See on umbes niisama suure pindalaga kui kiriku vanema osa oma, võlviitud laega. Keldriruum on kuiv. Mõisa aednik kasutab seda nüüdki juurevilja hoidmiseks.

Sellest keldrist on avaus mingisugusesse maa-alusesse koopasse, mis väljaspool kirikut kühmuna seisab. Rahva suu kõneleb, et siit minna maa-alune käik Raiküla mõisa suunas kuni Pakamäeni, kus ta maa alt välja tulla.

Vana kirik Kuusiku mõisas.

Põhja plaan. I — kiriku vanem ning peosa paksude seintega. II ja III — vähemad ruumid kiriku uuemas osas. 1 — uks kiriku vanemasse osasse. 2 — kinnimüüritud uks. 3 — kinnimüüritud aken. 4 — uks kiriku uuemasse osasse. 5 — nool näitab maa-aluse käigu algust. 6 — nool näitab käiku kiriku all olevasse keldriruumi.

Selle maa-aluse käigu pikkus oleks otsesihis kilomeetrit kolm. Kiriku keldriseinas olev avaus — arvatava maa-aluse käigu algus — on mõnikümmend aastat tagasi veel lahti seisnud. Julgemad mehed olla katsumud küünla valgusel maa alla rondia, kuid küünal olla ikka raske õhu pärast ära kustunud. Et aedniku poisid polla julgenud sellesse keldrisse asjatalituste pärast minna, siis lasknud aednik koopa avause suurte raudkividega kinni müürida.

Pakamäel Raikülas, kus rahvajutt laseb maa-alust käiku lõppeda, pole mingisuguse koopa või maa-aluse käigu alguse kohta leida. Ühes kohas seista küll paekivid sarnaselt, nagu moodustaksid nad ust. Kas on see maa-alt väljapääsemise koht, ei teada enam praegused inimesed.

Siin kirikus olla jumalateenistust peetud miljalgi, kui Rapla kirik olla ära põlenud. Möödunud aastasaja algusel olla siin veel koorijäänuseid seisnud.

Ka Valtu mõisas on sarnane vana kirik. See on aga mõisa teomajaks määratud; üleval kiriku ruumis elavad inimesed, all keldriosas on loomade laut. Sellepärast on ka see vana ajalooline nähtus täiesti ära moonutatud.

On tõesti väärt, et Kuusiku kirikut iseäralise kaitse alla võetakse ja kui väga vana ajaloolist ehitist püütakse säilitada.

Huvirändajatele, kes armastavad suviti meie kodumaa tähtsamaid kolkaid vaadelda, on Kuusiku mõisa ümbrus ühes vana kirikuga nurgaks, kuhu tasub matkata.

MILJONIDOLLARILINE TEEMANT.

J. S. FLETCHERI romaan. Eestindanud L. L.

10

X.

Tagaajamine pimedas.

Olin pööranud minema enne kui Metham jõudis oma kõne lõpetada. Kuid ta oli minust kärnemine ja oli mu käevarrest kinni haaranud, enne kui astusin üle läve.

„Kuhu te lähete, jääge ikka ühendusse meiega, härra Gregg!“ sosistas ta mu kõrva. „Et neiu Vandamarke on seal, see on kindlasti ühenduses selle asjaga, ja võite sattuda hädaohu ning tarvitada abi. Kõlistage Corlandi kontorisse, kui juhtub midagi seesugust! Ma lähen otse sinna.“

Ma nikutasin, tõmbasin käevarre lahti ja jooksin lähema auto juure. Mõne minuti pärast sõitsin ida poole. Kuid miks? Ja kas taban veel Rosalie nimetatud kohast? Ma ei teadnud, kas ta oli ehk kõlistanud Corlandile ju mitme tunni eest, ja nüüd, väsinud ootamisest, läinud minema. Igatahes olin erutatud. Ju seegi, et ta polnud läinud koju, kuigi St. Martin's Lane'il oli mulle kinnitanud, et tahab tingimata kohe sinna minna, näis rääkivat, et teemanti puutuvad asjaolud olid teda seiles takistanud. Ja teades teda tubli, julge neiu olevat, pidasin võimalikuks, et kui ma ei ruttasin, siis võib ta omapead midagi ette võtta, mis, nagu Metham ütles, võis olla vägagi hädaohtlik.

Käskisin juhti peatada, kui jõudsin Holborn Circusi lähedale. Seal tulid autost välja ning hiilisin ettevaatlikult ümber nurga Hatton Gardeni. Ja siis nägingi kohe Rosaliet seismas postkontori ukse vahel ning, vahtimas

ringi. Mind nähes hakkasid ta silmad särama ja ta tuli minu poole.

„Ruttasin siia nii kiirelt kui sain!“ hüüdsin hingeldades, ja lõõtsutasingi nii, nagu oleksin joosnud kogu tee. „Ma polnud Corlandi kontorist — seal ei ole mulle midagi kõlistatama. Kuid mis te siin teete? Milles asi seisab?“

Neiu vaatas tähendusrikkalt minu peale.

„Proua Kennerley,“ sosistas ta, „on siin kusagil lähedal. Järgisin taile.“

„Armas aeg!“ hüüdsin. „Tulin praegu ta korterist Wells-tänaval. See Corlandi abiline — Metham — ja mina läksime sinna ning tabasime Traffardale'i üksi, millegi ainega uimastatud!“

„Uimastatud!“ hüüatas neiu.

„Ja minu meelest oli ta surnud,“ ütlesin. „Proua Kennerley on muidugi läinud oma teed, teemant arvatavasti taskus. — Ja teie?“

„Tulge sisse,“ sosistas ta. „Pidage silmas tänavat — teist äärt, umbes kaheksanda või kümnenda ukse juurest — sel ajal kui jutustan teile. Ta on kusagil seal, ühes neist kontoritest, kuid ma ei tea just missuguses; ma ei jõudnud küllalt lähedale, et näha, ja nad on väljastpoolt kõik ühesugused. Asi oli nii,“ jätkas ta, kui olime astunud kõrvale tänava elavast liikumisest. „Teel koju läksin Oxford-tänavale tegema ostusi, mis mul äkki meele olid tulnud. See võttis rohkem aega kui olin arvanud, ja kuna kodus polnud kedagi, otsustasin väljas einet süüa. Nii kulus tund. Siis, kui läksin välja, et minna koju, nägin — teda!“

„Üksi?“ küsisin mina.

„Üksi! Ta tuli ühest poest Waringi lähedal, paks loor ees, kuid ma tundsin ta väga hästi — tundsin ta kleiti ja kübaratki. Ta ei märganud mind, kuigi olin ta lähedal, ja ma katsusin hästi hoida, et ta ei näeks mind. Kuid järgisin talle. Ta läks ida poole ja astus varsti teise poodi — apteeki. Siis otsustasin tegutseda õige mõistlikult. Lähedal oli vaba auto. Läksin rääkima ajajaga — noore, targa näoga mehega — ja seletasin talle mõne sõnaga seisukorra: „Kui ta tuleb välja ja võtab voorimehe, siis järgige talle, ükskõik kuhu ta läheb. Aga kui ta käib, siis sõidutage mind pikkamisi tema järel. Peab teda silmas pidama ja hoidma, et ta ei näeks mind.“

— „Astuge autosse ja istuge hästi taga, neiu, ütles ta. Astusin autosse. „Noh, ütles ta, pea aknast sisse pistes, kirjeldage mulle natuke, mis nägu ta on, ja ma katsun teda silmas pidada, kuni jõuate sihile!“ Kirjeldasin talle luuratavat ja istusin autosse. Varsti pilgutab mees mulle silmi — naine oli välja tulnud ja liikus jälle idapoole. Me järgisime. Tottenham Courti tee alguses võttis ta voorimehe; seegi sõitis idapoole. Järgisime talle otse Citysse — hirmus pika tee! — kirikust ja riigipangast mööda niisugustesse kohtadesse ja neist mööda, mis ma polnud kunagi enne näinud, ja viimaks ühele Bishopsgate'ilt ärakeeravale tänavale. Seal peatas mu juht ja vaatas varsti aknast sisse. „Ta läks kuhugi kontorisse, siit kolmas uks, neiu. Mis ma nüüd teen?“ küsis mees. „Oodake silmapilk, et näha, kas ta tuleb välja,“ vastasin mina. „Kas ta šaatis voorimehe minema?“ — „Ei, seal ta ootab,“ vastas mu juht. „Siis ootame meiega,“ ütlesin. „Mis tänav see on?“ — „See,“ vastas ta, „on Bevis Marks“...“

Katkestasin Rosaliet äkilise hüüatusega. Bevis Marks! See oli muidugi postkaardi B. M., ja H. G. selle järele tähendas Hatton Gardenit. Nägin seda nüüd kui ilmutust. Postkaart oli mõnelt kuriteokaaslaselt, kes käskis proua Kennerleyd tulla kas varem Bevis Marksile või hiljem Hatton Gardeni. Kuid kaardi sinna jõudes oli ta ju läinud!

„Jätkake!“ ütlesin Rosaliele. „Ärge hoolige minust — mul tuli lihtsalt midagi meele. Nii siis, olite Bevis Marksil — suures juutide keskkohas.“

„Just nii,“ möönis ta. „Juht ütles seda mulle. Noh, mõne minuti pärast tuli ta jälle välja ja ta voorimees hakkas liikuma. Ta läks tagasi lääne poole. Seal nurga peal peatas ta voorimees ja ta tuli välja. Jõudsin vaevalt maksta oma juhile ja libiseda tänavale tema järel, kui ta ju kadus ühte neist kontoritest seal teisel pool. Olin küll julge udest mööda jaluta-

ma, kuid nad olid kõik täiesti ühesugused, ja ma ei tea, missugusest ta sisse läks. Siltide järele otsustades on siin kõik kontorid teemandiärid.“

„Siin on selle äriharu keskkohat Londonis,“ ütlesin ma. „Siin mängitakse teemandidega. Kuid — kas te pole teda peale seda enam näinud?“

„Ei,“ vastas neiu. „Kohe kui olin talle siia järginud, läksin sinna postkontori, et kõlistada teile Corlandi kontori. Kuid seda tegin kiirelt, ei viibinud seal viit minutitki, ja peale seda olen kogu aeg valvanud. — Mis tuleks nüüd teha?“

„Pole muud kui oodata,“ vastasin mina. „Aga kui peate silmas tänavat, siis lähen ja teatan Corlandile, kus oleme.“

„Ja isale,“ ütles neiu. „Ta peaks saama teada; muidu jääb ta rahutuks.“

„Jätke see minu hooleks,“ ütlesin mina. Siis ruttasin postkontori ja kõlistasin enne Vandamarke'ile. Uksehoidja vastas: härra Vandamarke oli olnud kodus, oli kuulnud, et neiu Vandamarke polnud veel tagasi tulnud, ja läinud jällegi välja. Kuhu, seda uksehoidja ei teadnud. Siis kõlistasin Corlandi kontorisse ja kutsusin Methami telefoni juure. Ta vastas, et oli just kuulnud midagi tähtsat ja tuleb kohe minu juure seda jutustama. Siis läksin tagasi Rosalie juure. „Kas on midagi juhtunud?“ küsisin sinna jõudes. „Kas olete näinud kedagi?“

„Midagi pole juhtunud, ega pole näinud kedagi,“ vastas ta. „See on aeglane asi. Mis peaksime tegema?“

„Metham tuleb siia,“ vastasin mina. „Ta mõtleb ehk midagi välja. Kuid ühes suhtes oleme õnnelikud!“

„Kuidas õnnelikud?“ küsis ta mantlit kõvemini ümber tõmmates. „Mul on külm!“

„Õnnelikud sellepärast, et varsti hakkab pimedaks minema,“ ütlesin mina. „Võime näha, ilma et meid nähtaks. Jalutame edasi-tagasi äride ees, kuhu arvasite teda olevat läinud.“

Käisime pikkamisi mööda tänavat. Lambid olid ju põlema süüdatud ja valgus paistis akendest. Äkki haaras Rosalie mu käevarrest kinni ja peatas mind.

„Seal ta on! Seal akna taga meie vastu!“

Vaatasin üle tänava. Maja, mida ta näitas, oli määratud ja jõudse välimusega; ta sisseminek oli pime, alumise korrakna is polnud valgust, see osa maja näis olevat tühi. Kuid teisel korral oli kellegi käsi alles hiljuti keeranud põlema heleda elektrivalguse, ja ühes aknas nägime selgesti proua Kennerleyd eesriiet alla laskvat. See tuli alla ja peitis tema. Samal silmapilgul ilmus teise akna juure mees,

ja laskis seal eesriide alla. Nägime, kuidas mõlemate varjud libisesid läbi toa ja kadusid.

„See oli tema!“ kinnitas Rosalie. „Nägin teda selgesti.“

„Jah, tema see oli!“ mõõnsin mina. „Nüüd siis teame, kus ta on. Küsimus on ainult, mis nüüd teha.“

„Miks mitte minna nõudma teemanti?“ pani Rosalie ette. „Mul on julgust.“

„Ei maksa.“ ütlesin ma. „Ootame Methamit — ta tuleb varsti, ja ta on tark mees. Tal on ehk mõni ettepanek, ja siis...“

Parajasti siis tuligi Metham. Jutustasin talle kiiresti, mis teadsime. Sõna lausumata libises ta üle tänava ja kadus teisel pool olevasse maija. Nägin, et ta tõmbas tiku põlema ja kaitses tuld käega. Kuma kustus ja ta tuli tagasi.

„Teine kord, Gartenbaum & Caltiaades, teemandikaupmehed,“ sosistas ta. „Seal ta siis on, jah? Kaupleb, härra Gregg. Hea seegi! Pole häda nii kaua, kui teame, kus ta on. Siin seismine on neiuile vilu töö. Kuid...“

„Mis te kuulsite Corlandi kontoris?“ küsisin ma.

Ta tõmbas mu kõrvale, sosistades.

„Kuulsin seda peremehekt,“ kostis ta. „Teravamõistusega mees, see Corland! On päeva jooksul tasakesi kogunud teateid Trafferdale'i kohta, peale seda kuj kuulis, mis teie ja ta teenija rääkisid täna hommikul. Trafferdale'i rahaasjad on halvast seisukorras. Tema kohta käivad jutud Citys, ja eile lõppes peaaegu kõik ta raha ta pangas. Need rahad on küll too saanud,“ jätkas Metham, näidates peaga valgustatud akna poole. „On ta vist paljaks kirkunud! Juhtumisteotsija ja arvatavasti...“

„Neiu Vandamarke räägib, et Trafferdale on toda härra Vandamarke'ile soovitanud.“ tähendasin mina. „Näib nagu...“

„Proua Kennerley oleks olnud ta abiline,“ katkestas Metham pilkavalt naeratades. „Hm, kui nii oli, härra Gregg, siis on osad vahetatud! Selle järele, mis nägime Wells-tänava korteris, ei ole kahtlust, et proua oli teda tohterdanud ja siis põgenenud. Ja...“

„Tuli on kustutatud!“ hüüdis Rosalie.

Metham ja mina pöörasime kiirelt.

Teise korra aknad olid pimedad. Maja terve esimene külg oli nüüd pime. Metham tõmbas meid tahapoole.

„Nüüd tähelepanu!“ sosistas ta. „Peame ust silmas!“

See oli siis täiesti pime ja võimata oli tunda nägusid teiselt poolt. Kuid ei võinud eksida proua Kennerleys, kui ta tuli uksest välja ja jõudis varsti laterna valguse piirkonda. Te-

maga kaasas oli mees — lühike, pikka mantlisse mähitud mees, kes välimuse järele välja maalast meele tuletas. Nägime, et ta vehkis kätega ja nikutas peaga, kui nad hakkasid kõrvuti mööda tänavat üles minema.

„Hea küll,“ ütles Metham, pidades mind kinni, kui ma loomusunniliselt tahtsin hakata nende järel liikuma. „Pole kiiret, härra Gregg — ei nad minu käest pääse! Teie ja neiu Vandamarke jääge siia poole; mina lähen teisele poole.“

Ta libises tasa üle tänava ja hakkas käima paari järel, kuna meie, kes olime kumbki innukad ja ärevad, järgisime omal pool. Varsti jõudsid proua Kennerley ja ta kaaslane Charles-tänavale. Nad pöörasid sinna, nagu tahaksid minna Farrington-tee poole. Kuid äkki kadusid nad jälle — seekord ühe poe kõrval olevasse maija. Ja siis lähenes Metham uksele, läks silmapilguks sisse ja tuli jälle välja ning üle tänava meie juure.

„Seal on mitu kontorit, mitmel korral,“ ütles ta lühidalt. „Nad läksid trepist üles. Peame ootama.“

Kuid meil tuli oodata vaevalt viis minutit järgmist juhtumust, ja see oli hämmastav. City poolt tuli auto — tore, suur, eraauto. Kui ta meist mööda sõitis, nägime ainsat inimest, kes istus seal, suurt laiaõlalist meest nahkkraega mantli peal, ja silmapilguks nägime selgesti ta nägu. Rosalielt pääsis hele hüüatus.

„Tunnen toda meest!“ ütles ta äreva häälega. „Ta on... ta on mu isa tuttav... ärituttav. On olnud paar korda meil lõunaks. Mis ta siin...?“

„Tähelepanu!“ katkestas Metham. „Auto peatub — vaadake.“

Auto vähendas kiirust ning peatus ukse ees, kust Metham oli parajasti tulnud. Nahkkraega mees astus autost, ütles midagi jubile ja kadus sinnasamasse, kuhu oli läinud proua Kennerley oma kaaslasega. Metham pööras Rosalie poole ja küsis äkki põneva ning tähendusriikka häälega.

„Mehe nimi? Kes ta on?“

„Härra Sanderwell!“ vastas neiu kohe. „Muidugi rahamees. Tean ta korteritki — olen sinna kutseid saatnud.“

„Kus see on?“ küsis Metham. „Arvatavasti läheb ta tagasi tulles sinna ja ma arvan, et nood kaks lähevad kaasa.“

„Ellacombe Lodge, Campden Hill,“ ütles Rosalie sama kiirelt kui ennegi.

„Kuid...“ Metham ei oodanud, mis tal veel oleks olnud öelda. Ta sosistas mulle, et püsiksin paigal, keeras siis mantlikrae üles, tõmbas mütsi sügavamalt pähe ja läks üle tänava ning jalutas tüki maad edasi. Kuid ühes pimedas

kohas, natuke allpool, pööris ta ümber ja tuli pikkamisi tagasi, vahtides poodide aknaid. Siis peatus ta selle ees, mille kõrval auto seisis, ja näis väga huvitatult vahtivat väljapanekuid. Mõni minut läks mööda, siis tuli nähtavale nahkakraega mees, kes saatis proua Kennerleyd, uksest välja. Väike, väljamaalase näoga mees tuli nende järel. Kõik kolm astusid autosse, ja kui juht ust kinni pani, pööris Metham ja läks mööda. Kui auto hakkas liikuma, tuli ta meie juure.

„Kuulsin!“ hüüdis ta võidurõõmsalt. „Ta ütles: „koju!“ Ja kuna see neiu Vandamarke'i teadmise järele on Campden Hilli tee ääres, kas siis ei läheks ehk teie härra Gregg, ja mina sinna? Kuid kas teil, neiu Vandamarke, poleks ehk parem minna...?“

„Kuju ma ei lähe, kui tahtsite seda öelda,“ vastas neiu kiiresti. „Tahan tulla vaatama, kuidas läheb, — see on väga erutav!“

„Läheb ehk liig erutavaks,“ tähendab Metham hoiatavalt. „See on mäng, millel võib olla õige hädaohtlikke silmapilke. Me paneme teid nüüd voorimehe peale, ja siis...“

„Ei,“ ütles neiu kindlalt. „Sel naisel on mu isa teemant, ja tahan saada kätte seda ning teda. Lubage mul tulla, härra Gregg,“ lisas ta minu poole pöördes, „te hoolitsete minu eest!“

Metham naeris. Viimased sõnad näisid teda väga huvitavat. „Tulge siis mõlemad,“ ütles ta. „Nüüd tarvitame ainult head autot, ja küll ma selle otsin.“

Eraauto kolme reisijaga oli nüüd ju kadunud. Kuid Metham ei näidanud suurt rahutust ega kiiret selle tagaajamisega. Ta läks ühes meiega pikkamisi lähemasse autoseisukohta, valis ühe, sosistas selle juhtile mõne sõna, ja me kõik astusime autosse, mis kihutas meid lääne poole. See oli pikk tee, ja kui autost välja tulime, olime linnaosas, mida tundsin vähe. Kuid Methamile näis see olevat õige tuttav. Ta jättis auto, juhtis meid ümber paari nurga ja viimaks teele, mille ääre ehitatud majad näisid kõik olevat aias puude ning põõsaste keskel. Ja varsti jõudsime tugeva välimusega talvemaja ette, mille väravale oli maalitud mustade tähtedega nimi „Ellacombe Lodge.“

See maja, samuti nagu kõik teised, oli aiaga ümbritsetud, ja teda polnud kerge näha. Ümbritsev müür oli tublisti seitse või kaheksa jalga kõrge, ja värav oli tugev. Kuid kedagi polnud lähedal, ja kui olime seal paar minutit kuulanud, palus Metham aidata teda üles, et ta saaks vaadata üle värava. Ta ronis sinna minu abiga ja tuli peaaegu kohe tagasi.

„Väga vähe elumärke, nimelt valguse suhtes,“ ütles ta. „Kuid siiski on näha vähe tuld — kojast paistab valgus nagu läbi luukide. Härra Gregg, minu arvates oleks kõige parem kohe tegevusele asuda! Ma ei usu, et siit majast pääseb välja teisiti kui sest väravast, sest posti külge on pandud kaks kella — üks võõraste ja üks ärimeeste jaoks. Panen siis ette, et teie ja neiu Vandamarke jääte siia valvama, nii kauaks kui mina jooksen lähemasse telefonikoppi teatama Corlandile, kus oleme ja paluma, et ta tuleks kohe siia, võttes kaasa nii palju abilisid kui arvab tarvis minevat. Pole kahtlust, et naine ja nood kaks meest on siin...“

„Ja kui nad tulevad välja teie äraoleku ajal?“ küsisin.

„Peatage nad ja küsige neilt kohe teemanti ning muu sellega ühenduses olevat,“ vastas ta. „Ma teeksin või teen nii. Igall juhtumisel on parem asja lahendamist kiirustada. Ja ma ei jää kauaks — tean, kust saab kolistada.“

Ta rattas pimedusse, jättes mind ja Rosaliet kinnise värava ette. Seal oli väga vaikne; ei kuulnud muud kui liikumise kauget kõma suurilt tänavailt põhja- ning lõunapool meist. Ilma midagi mõtlemata panin käe kinnise värava külge ja imestades märkasin, et ta liikus mu puudutamisest.

„See värav pole lukus!“ sosistasin. „Näete! Ma lähen sisse! Lähen vaatama, kas saan vaadata tupp, kust paistab valgus.“

„Olge ettevaatlik!“ ütles neiu. „Ja kui...“ kuid sosistades talle hoiatust, libisesin tasa väravast sisse aeda ümbritsevate põõsaste varju. Samm samm järele lähenesin majale üle lillepeenarde pehme mulla. Siis nägin, et luukide pragu, kust paistis valgus, oli laiem kui Metham oli öelnud. Ja siis hiilisin salaja akna juure ning vaatasin tupp.

PIISKOP MIRIEL.

VICTOR HUGO järele H. J.

1815. aastal oli kõrgeauline Charles-François-Bienvenu-Miriel D. linnas piiskopiks. Kord koputati ta uksele.

„Astuge sisse,“ hüüdis piiskop. Uks läks

seliti lahti, nagu oleks teda väljaspoolt kõigest jõust lükatud. Inimene, kes sisse tuli, astus samm edasi ja jäi seisma, ust oma järel lahti jättes. Seljas oli tal kott ja käes hoidis ta

AGU

KIRJANDUSE, KUNSTI JA KULTUURI AJAKIRI

1924. A.

II. AASTAKÄIK

TOIMETAJA ED. HUBEL

VÄLJAANDJA TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

Sis u.

	Ajakirja nr.	Ajakirja nr.
Juhtkirjad:		
Traditsioonideta	1	Lugu, mis ei vasta tõele. Tõlk. R. L. 5
Euroopa haigus	3	Südame joon. Itaalia kirj. Luciano Zuccoli jutuke. Tõlk. —li. 5
Maastik hävineb. R.	4	Sigar. Jüri Sjoskini jutuke. Tõlk. H. K. 5
Veel vapiküsimusest	5	Pogrom. Ossip Dymovi järele E. J. 6
Poliitikamees. Ühe meie poliitikamehe 50.-a. sünnipäeva puhul. Ed. H.	8	Meie küla. J. Parijõgi. 6
Praegusaia lõbukultuuri põhjused ja hingeelu. J. Wilms	17	Maaja. N. G. Garini järele. Tõlk. Lp. 6
Saksa valimised	20	Kohtumaja. Oscar Wilde'i järele A. A—r. 7
„Tänava“ ja „uulitsa“ asemele „tee“. Ed. H.	21	Tunnistus. Tõlk. R. L. 7
Iseseisvuse Pantheon. Ark. Karl Burman.	21	Vaim on valmis. J. Edgar Parki mõistujutt. Tõlk. J. M. 7
Kehalisest kasvatusest. Juhani Wilms.	22	Pagulane. Legend. J. L. Peretz. Juudi keelest E. Sch. 8
Sõna ja mõõga prohvetid.	23	Rahutu raamat. Maksim Gorki järele —stan. 8
Majandus ja kõlblus. Aineteel —ol.	24	Minu naise mees. Luigi Pirandello. Tõlk. R. L. 8
Soome-Ugri hariduskongress. H. P.	25	Vana karjane. H. Eulenlangi novell. Tõlk. J. K. 9
Uruguai ehk rohkem kehakultuuri.	26	Poismeeste kasarm. J. Parijõgi. 9
Matteoti tapmislugu. Machiavelismi villi.	27	Kaitserõuged. Frank Wedekind. Tõlk. H. H. 10
Eesti ja hõimlased. N. A.	30	Nad selgitavad evangeeliumi. R. Roda järele —ha. 10
Elu ja mõtlemise kroonustumine. R. Kangro-Pool	31	Killud mu päevaraamatust. Maksim Gorki j. t. R. L. 10
Mineviku romantika keset tänapäeva. R. Kangro-Pool	33	Kus kindlasti kord kohatakse. R. Roda järele —ha. 11
Loidus nimede muutmises. J. Sangiepp.	34	Tunne iseennast. Saksa keelest L. 11
Mõningad paralleelid meie kultuurpoliitikast. A. Adson.	35	Mamra. Nicolai Rainoffi järele E. J—on. 11
Töövajadus ja otstarve. Aineteel O. S.	36	Veste kella üheteistkümneme ja kesköö vahel. Stendhali järele H. H. 12
Meie hariduspoliitikast.	38	Vari. Tähenamissõnad. E. A. Poe järele. Ing. k. G. Saar. 12
Kirjanduslikest konventsioonest välisriikidega. H. Visnapuu.	39	P. Nanseni miniatüür. Tõlk. Homos. 12
Kultuuri toll. G. E. Luiga.	40	Leppimine. Francis Caroo jutuke. Tõlk. O. P. 12
Laiutamine võimalisel alal.	40	Noorusele. Joh. Linnankoski. Soome keelest M. V—m. 13
Kriis kirjastuses. —l.	41	Meripulm. Liivi rahva armsam jutt. 13
Ühe väikerahva vabadusvõitlus.	42	Elavalt maetud. E. Zola järele R. 13
Individaalne võimlemine. Dr. W. Schweissheimeri järele —d.	43	Vangla niisked õled. Jean Richepini novell. Tõlk. J. M. 13
Rahva vaimutojdu rikkujad.	44	Must rist. Peet Vallak. 14
Keelest ja meelest. Rich. Roht.	44	C. Z. Z. Hans Heinz Ewers. O. Wilde'i mälestuseks 15
Eesti kultuurkapital ja rahvusküsimus.	45	Ristilöödu. R. Vossi järele —op. 16
		Kristuse janu. Hisp. kirj. Pardo Bakani järele U. 16
		Marutõbine. Blasco Ibanezi järele E. J—on. 17
		Monsun. J. Jensen'i novell. Tõlk. Lp. 18
		Viietuhande söötmine. Wulf Rabe järele —t. 18
		Paar määratud kingi. Ingl. kirj. Lennox Robinson'i j. J. M. 19
		Lady Sannoxi lugu. A. Conan Doyle'i j. L. L. 20
		Viiennepäev. J. Parijõgi. 21
		Luculluse sööming. Maurice Baringi järele —t. 21
		Pikk kast. Edg. A. Poe. Tõlk. —li. 23
		Nende pidupäev. Ark. Avertschenko j. —op. 23
		Tähenamissõna. Klabundi järele —t. 24
		Saatus ja kohvik. May Winne'i järele L. T. 24
		Muinasjutt. Kasimir Tetmaieri järele —op. 24
		Kirik. Claude Farrère'i järele H. K. 25
		Punane ja must ilm. Sitsa Karaiskaris. Tõlk. —ht. 26
		„Pasha naerab“. R. Roda järele H—a. 26
		Kaks erakonda. J. Mändmets. 26
		Kojamees. J. Parijõgi. 27
		Linnavaht ja Tolstoi ünger. 27
		Majatalu õues. Juhani Aho. Tõlk. J. Peterson. 27
Novellid ja jutud:		
Kunstnik. N. G. Garini järele tõlk. J. V. 1		
Õõ haaremis. Paul Ziffereri järele E. Jäger. 1		
Sinine rist. G. K. Chesferti novell. Inglise keelest L. L. 1—3		
Eba-Lot ehk isamaa-armastus. Karl Capeki järele. Tõlk. L. 2		
Lolli. A. Kuprini jutuke. Tõlk. Lp. 2		
Sõprade keskel. Maurice Leveli järele L. L. 2		
Valai. M. Dautendi novell. Tõlk. —s. 2		
Saladusline juhtumine Honori Subrac'iga. G. Apollinaire'i järele J. M. 2		
Uus tüdruk. Maret Wasar. 3		
Tema esimene operatsioon. A. Conan Doyle'i järele L. L. 4		
Naer. Leonid Andrejevi järele D. T. 4		
Suurilma daam. L. Tinault'i järele R. L. 4		
Liig hea. P. Nansen'i miniatüür. Tõlk. Homos. 4		

Samasus. Bela Tothi järele J. V.	28
Kõrbes. Nikolai Rainoffi järele Ed. J—on.	28
Fakt. Hispaania kirjaniku Lui Coloma j. —op.	28
Sisaskid. Juhan Jaik.	29
Sulamith. Katke. A. Kuprini järele Joh. Järv.	29
Rodolphe Hafneri kaks hinge. C. Farrère'i j. H. K.	29
Häbi. Michel Cordé järele Albert.	29
Leitnant Infangeri lugu. K. H. Strobli j. V. M.	30
Khan ja tema poeg. M. Gorki järele J. K.	30
Õnnetootav vaatlemine. Rabindranath Tagore j. E. J—i.	30
Surru käsi. Legend. J. L. Peretzi järele E. Sch.	30
Linnud. J. L. Peretzi järele E. Sch.	30
Bologna pisarad. G. Meyrinki j. V. M.	31
Kui olin lill. Lafcadio Hearn.	31
Nukk. K. Tetmaeri järele —op.	31
Vihmatark. Juhan Jaik.	31
Juhtumus Kulloja silla juures. Ambrose Bierce j. V. M.	31
Kornet. B. Lasarevski j. —li.	32
Pikselöök. J. Galsworthy järele J. R.	32
Vaimusuudlus. L. Hearn. —rs.	32
Sadamas. J. Parijõgi.	33
Laulatamata ja laulatatud. A. Strindbergi j. H. H.	33
Ärimehed. Arkadi Avertshenko j. Lp.	33
Vana Piibel. Gustaf af Geijerstami järele —op.	34
Ristil. A. Rublevi järele —li.	34
Kõrvalkupees. R. A. Hoffmanni j. tõlk. —rs.	35
Häda. O. Henry. Tõlk. —li.	35
Proua Buroffi kummaline lugu. Bodo Wildbergi j. —rs.	36
Tema kõrgus laps. Rabindranath Tagore järele —op.	36
Eelaimdus. J. Sjoskin. Tõlk. —li.	36
Lõvi ja hüüäne. Shilluri muinasjutt. W. Karkki j. —t.	36
Vanapoisi surm. Arthur Schnitzler. Tõlk. E. J—i.	37
Diplomaatlik küsimus. A. Conan Doyle'i jär. L. L.	38
Halastaja öde. Georg Naelapea.	39
Hirmuõõ Koderadžas. Erich Mosse järele J. R.	40
Nuchim. Michailo Jackivi järele —mi.	40
Babyloni kuningatar. Selma Lagerlöfi järele —op.	41
Saja kurbuse värvad. Rudyard Kipling. Tõlk. G. N.	41
Viccount Guy de la Blague'i juhtumised. L. Xanrofi j. J. M.	41
Kalli hinnaga. Hisp. kirj. Blasco Ibanezi jutt. Tõlk. Ed. J—on.	41
Kihlvedu. A. Tshihovi järele —d.	44
Diana templi põlemine Evesuses. Zofia Rylska j. J. V.	44
Seaduseandjad. J. Hvostovi jutuke. Tõlk. Lp.	45
Pögenemine. M. Unamuno järele Homos	45
Valgus aknas. Luigi Pirandello jutuke.	45
Jõulud. J. Parijõgi	46
Jõulu muinasjutt. P. Nansen'i järele H. Jäger	46
Valdemari ots. Edgar Poe järele H. J.	46
Piiskop Miriel. V. Hugo järele H. J.	46
Kirjandus:	
Kohus nelja poeedi üle Moskvas. —ste.	4
Noor-Eesti Almanak. Ed. H.	9
Daani näitekirjanduse meistrid. Kjeld. Elfelt.	9
Revolutsiooniline looming. E. J—n.	12
Lord Byron. A. K.	17
Anatole France. A. K.	19
Keelevedad ja vastuoksused. Joh. Aavik. 20—23, 24, 26, 27 ja	28
Realistlisest kirjandusest. Otto Minor.	26
Uusim süüdistus meie kirjandusele. A. Adson.	28
Tüüpe Uus-Daani tüürikast. Kjeld Elfelt.	28
Natukene kirjaniku aust. Fr. Tuglas.	32
Kirjanduslise realismi isa — Honore de Baisac. O. Minor.	35

Kirjandus. A. Kalamees.	39
Anna Haava 60-ne aastane. H. P.	41
Katked Anatole France'i „Epikuri alast“.	42
Vladislav Reymont.	44
Heimokannel.	44

Kunst:

Barbisoni meistrid. Alfred Vaga	1
Poola graafiline kunstnäitus. Alfred Vaga	3
Mõningaid jooni Molière'i aegselt Prantsuse näitelavalt. H. Raudsepp	6
Tants. Elm. Partsi tantsude-õhtu puhul. R.	6
Hodler. H. Brussbacher-Körv	11
Rütmist kunstis. Lemani järele H. L.	13
Mõned nooned Ameerika teatrielust. L-s	13
Naise ilu aeglooliselt. Dr. P. Martelli järele —t	14
Keskaegsed surmatantsud. W. Fischeri järele H. H.	16
Jaapani teatris	24
Kunst elu tegurina. Bo Yin Ra järele R. J.	29
Mõnda praegusaja Vene teatrist. V. M-s	31
Daani pealinna ehituskunstist. Kjeld Elfelt	42
Uus tants. Fritz Böhme järele HaKo	45

Teaduslikud kirjatükid, elulood, kirjeldused jne.:

Muistsete kultuurrahvaste legendid maailma loomisest. Eestistanud Albert.	1
Naise seisukorrast Indias. Dalip Singh Gill	2
Prof. dr. A. Paldrock. Pidalitõve arstimisviisi leidja Gandhism. Uus õpetus Indias. M. Lali järele Nato	2
Valamo saartel. G. Vilberg	3
Koolist. Mälestused 1905. aasta punasilt päevilt. A. Rebasov	3
Monarhisti tapja kohtu ees. A-a.	3
Vaatlused Haavasalust. Joh. J-v.	4
Idee elust mitmesugustel taevakehadel. S. Arrheniuse järele Albert	4
P. I. Tshaikovski elust. A. Dadashev	4
Määrused luksuse vastu vanas Tallinnas	5
Esimene Balti laulupidu Tallinnas	5
Lenin	6
Friedrich Kuhlbars. H. P.	6
Loomade mõistusest. E. Monteglasi järele H.-K.	6
Inimene ja pahavaim. I. Edgar Parki mõistujutt. Tõlk. J. M.	6
Peatükk tervishoiust. Kirj. vet. arst Ilmjärv	6
Wilson	7
Ketserikohtud	7
Pildid vanast heast ajast. M. J. Eisen.	7, 12
Revolutsioon Mexikos	7
Kalendri parandus	7
Rüigivanem K. Päts	8
Jaapani naeratus. Lafcadio Hearn. Tõlk. M. T.	8
Muulj pidalitõbiste varjupaik. Dr. H. Normann	9
Krematooriumis. A. V-s.	9
India suurvaim Mahatma Gandhi. Ed. H.	10—12
Pidalitõbi, selle arstimine sõehappelumega. Dr. H. Normann	10
Külarvutamine. Dr. Wietzke järele R. L.	10
Bedrich Smetana. Paul Hennemanni järele Hilbar	10
Sahk	10
Raadiumi jubileum.	11
Väljasurevus vanaaegses Roomas. Juhan Vilms	11
Merepõhja pindkuju. J. Lützenburgeri järele —ha	11
Imetead elavas looduses. Vl. Krõmovi järele —b	11
Mõnda putukate ja alamate loomade talveunest. A. K.	11
Rauaproovi tarvitamine orduaegses Eestis. H. Kruus	12
Lenin kui inimene	12

Tänapäevasest Konstantinoopolist	13
Roimarite sõrmejäljed. Dr. Schmidt'i järele H. K.	13
Kalifaat. H. P.	15
I Eesti polk. Eesti rahvaväe algpäevilt. —ts.	15
Armukadedus. Dr. K. Lellep	15
Inglise „iluduste palee“	15
Jeesus haugas. E. Renani järele	16
Prohvet Maltsvet uues valguses. A. Kampf	16—22
Leheküljed Petseri kloostris ajaloo kohta. Dr. H. Normann	16
Ilmastik ja inimene. Dr. w. Grosse järele S. P.	17
Eesti talupoegade põgenemine kohtadelt XV—XVI a. H. Kruus.	18—19
Kaks kroonikandjat. —ts	19
Sissemüritud munk. Usuteadusline kirjeldus	21
Eesti Niagara. H. P.	22
Mõnda Setumaalt. Joh. J-v.	22
Kuperjanovi partisanidega sõjaväljal. H. Normann	23
Loogilised paradoksid. Tõlk. d.	23
Otepää ja Pühajärve maalt. Juh. J-v.	24
Kuidas vargaid vanasti nuheldi. En.	24
Kihlus ja abielu P.-Eestis 100 a. eest. T. Laur	25
Surematas. Maurice Maeterlincki järele P. Jänes	25
Vallaliste maksustamine ajaloolises valguses. H. Normann	26
Kõige vanemad inimesed. L. Mäcken'i järele	26
Tartu ülikooli sisehaiguste kliinikud. Dr. H. Normann	27
Mars. J. Oissaar	28
Keila-Joa. A. Adson	29
Hashish ja oopium. P. E. Dürweltsi järele O. Treu	29
Kuidas anname ära endid igapäevases elus. V. Mettus	30
Muinasmälestusi Ambla kihelkonnast. J. J-v.	30
Kas on vähjahaigus pärandatav. Dr. H. Normann	31
Mõnda unustamisest ja mis see tähendab. V. M-s.	32
Temperamentid. A. K.	32
Muistne Nahalinna. Georg Naelapea	33—34
Surm. Ainetele E. Ader	33
Eestlaste hauristid XVII aastasajal. A. V-s	34
Huvitavad killud Eesti ajaloo kohta. T. Laur	34—37
Giuseppe Garibaldi. A. K.	34
Keila Türisalu. A. Kõögardal.	35
Kodumaad tundma õppimas. Pessimist	35
Vähk. Arstiteadusline veste. Dr. H. Normann.	36
Suur-Britannia riiklik näitus. Prof. P. Ramul.	37—38
Pilke Otepää minevikku. Georg Naelapea	37—38
Kurblooline sündmus 700 a. eest. H. P.	39
Hispaania. H. Johnstoni ja H. H. Guesti järele M. K.	39—44
Ameerika — töötatud maa. Ed. Riisman	39
Täiendused „Muistse Nahalinna kohta“	39
Tuleviku moraal ja universumi käsitus. Maeterlincki järele P. Jänes	40
Iseloomudest. H. T.	40
Hingeline arstimine	42
Aleksander II valitsusaja soldativate võitmine. T. Laur	42
Salapärase lehekülje Saksa hertsogikoja ajaloos Jeesuse noorpõlv. Ernest Renani järele	45
Kui kuberner sõjaväge ei annud. T. Laur	46
Vana kirik Rapla kihelkonnas. A. V-s.	46

Luuletused:

Ajakirja nr.

Näib. Hella Aindra	1
Lohutus. Mart Raud	2
Ilo. Mart Raud	3
Tõllu surm. Ü. k. M. J. Eisen	4
Kooljad kirikus. Ballaad Saaremaalt. Myosotis	6
Katke „Nibelungide laulust“. Tõlk. Jaan Kärner	15
Revolutsioon. Eduard Nukk	16
Sanheribi hukkamine. Lord Byroni järele O. Arumäe	17
Magajate mälestuseks. Myosotis	17
Su auks, oo valu. J. Kaljuvalla	18
Luuletus Rabindranath Tagore'ilt. H. Aindra	19—20
Nalajärgid ja Damajanti. Katke (II. laul). Tõlk. J. Kärner	22
Kevade tulek. Myosotis	26
Kolm luuletust. Heinrich Heine järele —li	28
Una ex hisce morleris. D. v. Liliencroni järele —ao—	31
Mererannal. Edm. Aadli	32
Kõigi järvel. Myosotis	37
Sügisel kiri. G. E. Luiga	39
Kaks luuletust. Valter Kaaver	40
Igaviku laul. Erni Hiir	46

Romaanid ja jutustused.

Viiinapäev. Walter Nithack-Stahn. Tõlk. I. V.	1—15
Inka kuld. Jakob Wassermanni järele tõlk. S. P.	12—17
Diderick ja Iselin. Peatükk Knut Hamsuni romaanist „Paan“. Tõlk. V. E-t.	12
Montrose. Sven Elvestadi romaan. Tõlk. E. I.	15—36
Inglite mäss. Katke sellenimelisest A. France'i romaanist	20
Suur ball Vene keisrikojas. Katke Krasnovi rom.	22
Suured manöövrivid keisri juuresolekul. Katke Krasnovi rom.	24
Must hobune. V. Ropshini (B. Savinkovi) i. J. R.	35—45
Miljonidollariline teemant. J. S. Fletcheri romaan. Tõlk. L. L.	37—46

Majandus ja tehnika:

Eesti majandus sõnas ja pildis — 1, 3, 5, 7, 12, 13, 17, 18, 20, 26, 27, 30, 33, 34 ja 45.	
Broadcasting. K. M. Freiberg	45
Raadio ühendusabinõuna. Ed. J-on	10
Pilk müstilisse raadio valdkonda. K. M. F.	14

Mõndasugust — igas numbris.

Nali — igas numbris.

Male — igas numbris.

Pildid — igas numbris.

Kunstikaasand pilt — igas numbris.

keppi. Ta nägu oli julge, vihane, väsinud ja jäme. Kamina tuli valgustas teda.

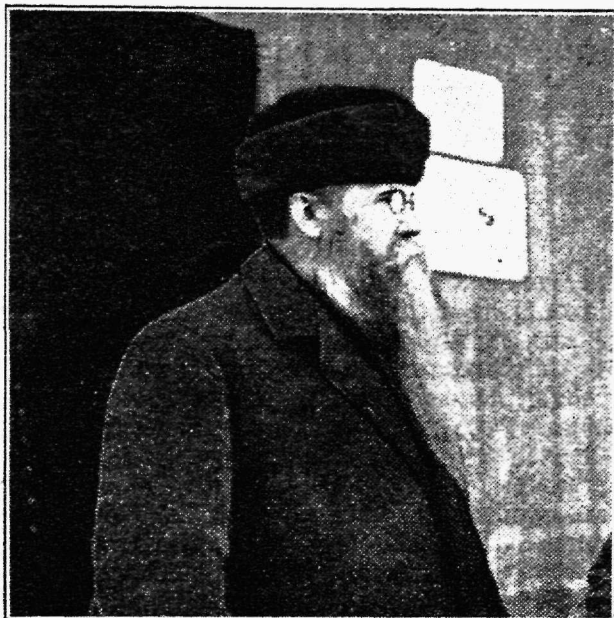
Piiskop vaatas rahulikult sissetulijat. Ta tahtis just suu avada, et küsida, mis tal vaja. kui tulija, mõlema käega kepi najale toetudes ja silmadega vanameest mõõtes, rääkima hakkas.

„Mu nimi on Jean Baljan. Ma olen sunnitöeline, üheksateistkümmend aastat olen sunnitööl. Neli päeva on sellest möödas, kui mind vabastati ja nüüd lähen Pontorlie'sse, kuhu mind määrati. Neli päeva tulen Tulonist. Täna olen kolmkümmend versta käinud. Siit trahterist aeti mind välja kollase passi pärast. Läksin teise trahterisse, seal ei võetud mind vastu. „Kasi ära!“ karjusid nad. Läksin vangimajja, vaht ei lasknud sisse. Läksin koerahurtsikusse — koer hammustas mind ja ajas ära, just nagu oleks ta ka inimene, nagu oleks ka tema ära tunnud, kes ma olen. Tahtsin ööseks põllule jääda — aga pime oli, mõtlesin, et hakkab vihma sadama ja tulin linna tagasi, et kuskil väravate taga ööd mööda saata. Tahtsin kivi-pingil magama jääda, aga keegi vanaeit näitas mulle teie ust ja ütles: „Koputa sinna!“ Ja

Giacomo Puccini,

ilmakuulus ooperikomponist, itaallane, suri hiljuti Brüsselis 67 aasta vanaduses. Kolm tema tähtsamat ooperi on: „Tosca“, „Boheem“ ja „Madame Butterfly“. Esimene neist tuleb „Estonias“ tuleva aasta jaanuaril etendusele.

Andreevs Needra,

Saksa okupatsiooni-aegne Läti riigipea. Ta upitas enese Landesvehri abil riigi etteotsa, pidi aga Landesvehri lüüa saamise järele Saksamaale põgenema. Mõisteti hiljuti riigiäraandmise süüdistuses vabaks, on nüüd aga seimi pealekäämisel uuesti vangistatud.

ma koputasingi. Mis teil siin on? Trahter? Mul on raha — sada üheksa franki — vangipõlves teenitud. Ma maksan ära. Raha on. Olen väsinud, sest olen kolmkümmend versta ära käinud, ja nälgjane. Noh, kuidas, kas jääda?“

„Madam Magloir,“ ütles piiskop teenijale, „pange lauale veel üks kate.“

Teekäija astus kolm sammu ettepoole ja tuli laual seisvale lambile ligemale. „Kuulge oneti,“ ütles ta, nagu piiskopi käsust mitte aru saades. „Teie kuulsite, et ma olen sunnitöeline. Otsekohe sunnitöölt — ta võttis taskust kollase lehe ja tegi selle lahti. Vaat', kus mu pass on. Kollane — näete. Selle eest aeti mind igalt poolt välja. Tahate, lugege. Ma mõistan lugeda, sunnitööl õppisin. Seal on kool soovijatele. Vaadake, mis kirjutatud on: „Jean Valjan, vabastatud sunnitööst, elanik“... see on teil ükskõik? Elasin sunnitööl üheksateistkümmend aastat. Viis aastat murdvarguse eest, neliteistkümmend nelja katse põgenemise eest. Väga kardetav. Vaat', kõik ajavad mind ära, aga teie lasete sisse? Aga kas ei oleks teil lauta, kuhu ma võiksin puhkama minna?“

„Madam Magloir, tehke alkoovi puhas voodi.“

Madam Magloir läks käsku täitma. Piiskop pööras nüüd võõra poole.

„Istuge ja soendage, mu härra. Meie sööme kohe õhtust, söögi ajal tehakse teile voodi.“

Nähtavasti sai teekäija aru. Ta näoilme, tusane ja kalk, läks imetlevaks, usaldamatuks, rõõmsaks ja ta pomises midagi, nagu inimene, kes peast segaseks on läinud.

„Näed, kuidas? Näed sa! Siis jääda? Teie ei aja mind ära. Sunnitöolist! Hüüate mind „mu härra“. Räägite Teie, aga mitte sina. Ei ütle: mine ära, koer, nagu mulle kõik ütlesid. Ma ootasin, et teie mind välja tõukate. Sellepärast ütlesin juba kohe teile, kes ma olen. Aga teie kutsute õhtust sööma ja annate voodi pesuga, nagu kõikidel! Üheksateistkümme aastat ei ole ma voodis maganud. Kui head inimesed teie olete! Vabandage, isand trahteri peremees, kuidas teie nimi on? Ma maksan ära, nõnda palju kui nõuate. Teie olete aus inimene. Teie olete ju trahteripidaja?“

„Ma olen preester,“ vastas piiskop.

„Preester!“ imestas sunnitöoline. „Teie olete vist selle suure kiriku preester. Tõepoolest, ma olen küll hulluks läinud, et ennemini teie preestrikuube ei märganud.“

Seda rääkides pani ta oma koti ja kepi nurka, pistis passi tasku ja istus maha. Kuna ta rääkis, tõusis piiskop üles ja sulges ukse, mille ootamata külaline lahti oli jätnud.

Madam Magloir tuli tagasi. Ta tõi veel ühe lauakatte ja pani selle lauale.

„Madam Magloir,“ ütles piiskop, „pange lauakate tulele lähemale, ja võõra poole pöördes, lisas ta juure: „Õine tuul Alpides on külm. Teie olete vististi külmetanud, mu härra?“

Iga kord, kui ta oma tõsise, tasase häälega sõnad „mu härra“ ütles, hiilgas sunnitöölise pale. — Ütelda sunnitöölisele „mu härra“ on seesama, mis janusele anda klaas vett. Alandus januneb austamise järele.

„Kui tuhmilt lamp põleb!“ tähendas piiskop.

Madam Magloir sai aru ja läks piiskopi magadistuppa hõbedaste küünlatühtrite järele, mis ta põlemasüüdatud küünlatega tuppa tõi ja lauale pani. Ta teadis, et piiskop armastas, et neid põlema süüdati, kui tal külalised olid.

„Kui hea teie olete,“ ütles sunnitöoline, „ei põlga mind. Võtsite mind vastu. Ma ei varjanud teie eest, kust ja kes ma olen.“

Piiskop võttis sunnitöölise käekõrvale.

„Teil ei oleks tarvis olnud mulle rääkida, kes teie olete. See maja ei ole minu, vaid Jumala. See uks ei küsi sisseastujalt, kas tal nimi on, vaid kas tal muret on. Teie kannatate, teid piinavad nälg ja janu, olge lahked, astuge sisse. Mina ei võta teid oma juures vastu; siin on peremees see, kes peavarju tarvitab. Kõik siin on teie päralt. Mistarvis pean teie

nime teadma? Enne kui teie ennast nimetasite, teadsin, kuidas teid kutsuda.“

Külaline vaatas teda imestusega.

„Tõepoolest? Teie teadsite, kuidas mind nimetada?“

„Jah,“ vastas piiskop, „ma teadsin, et teid nimetatakse mu vennaks.“

„Jah, ma olin näljane, kui siia sisse astusin,“ ütles külaline, „aga teie imestasite mind nõnda, et nälg kadus.“

Piiskop vaatas ta otsa ja küsis:

„Kas teie väga kannatasite?“

„Oh, punane pluus, kuul jala külge seotud, laud voodi asemel, külm, palavus, töö, kepihoobid, kahekordsed rauad iga tühise asja pärast, kartser ühe sõna eest ja ahelad isegi voodis, isegi haigemajas. Koerad, koerad, ja — isegi need on õnnelikunad! Ja see kestis üheksateistkümme aastat. Nüüd olen neljakümnekuue aastane. Mine ela kollase pasiga!“

„Jah,“ ütles piiskop, „teie tulite kurvast kohast. Aga kuulge, taevas on enam rõõmu patukahetseja nutetud näo pärast kui saja õiglase määrimatu kuue pärast. Kui teie tööte kaasa sellest kannatusmajast kurjuse ja kaduduse inimeste vastu, siis olete kaastundmust ära teeninud; kui teie aga tööte rahu, alanduse ja andeksandmise tunded — siis olete meist kõikidest parem.“

Vahepeal tõi madam Magloir õhtusöögi. Piiskopi nägu võttis korraga võõrastevastuvõtja peremehe rõõmsa ilme.

„Palun lauda,“ ütles ta elavusega, nagu hariikult külalisi lauda kutsutakse. Piiskop luges palvet, siis tõstis ta suppi. Külaline hakkas ahnelt sööma.

„Mulle näib, et laual midagi puudub,“ ütles piiskop korraga.

Ja tõesti, madam Magloir oli lauale ainult kolm kõige tarvilisemat lauakatet pannud, kuna aga kombeks oli saanud lauale kõik kuus hõbedast lauakatet panna, kui keegi võõras õhtust sööb. Madam Magloir sai tähendusest aru, läks vaikides välja, ja silmapilgu järele hiilgasid laual piiskopi nõuetavad hõbedast sööginõud, sümmeetriliselt igaühe laualistuja ette pandud.

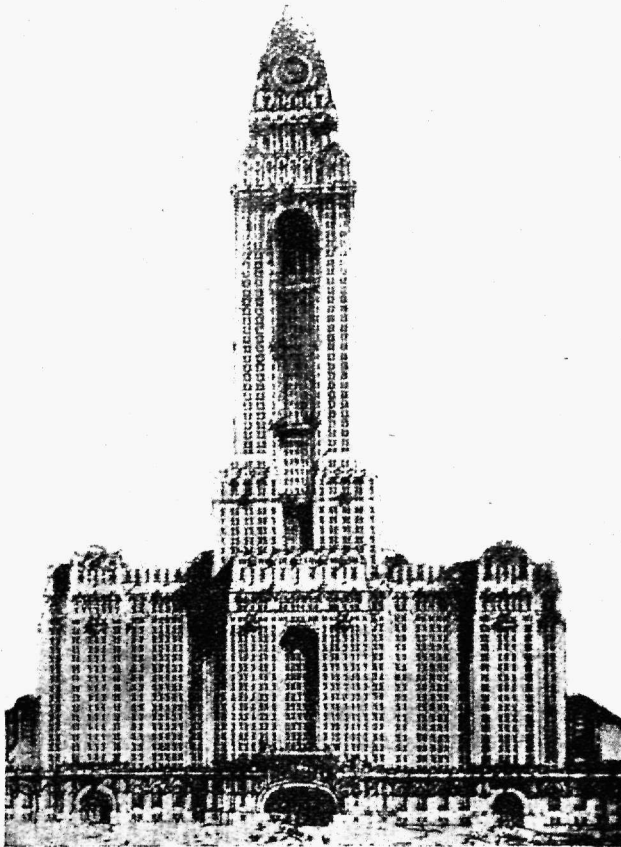
Pärast õhtusööki võttis piiskop laualt ühe hõbedase küünlatühtri, andis teise külalisele ja ütles:

„Ma saadan teid teie tuppa.“

Sunnitöoline läks ta järele. Sel minutil, kui nad magadistuba mööda käisid, peitis madam Magloir hõbedase seinakappi, mis piiskopi voodi peatsis seis. Ta tegi seda igal õhtul enne magamaminemist.

Piiskop viis külalise alkoovi juure, millesse puhas voodi oli tehtud, pani küünlalühtri laua-kesele ja öeldes head ööd, läks ära.

Kui kirikutorni kell kaks lõi, ärkas Jean Baljan. Teda äratas liig pehme voodi. Ta polnud juba kakskümmend aastat heas voodis maganud ja ehk ta küll riietatult magas, siiski takistas teda liig harjumatu tundmus raskesti

Euroopa „pilvelõhkuja“.

Roomas kavatakse Ameerika eeskujul, kuigi teistsuguses stiilis „pilvelõhkuja“ ehitada, mis oleks kõrgem ehitus Euroopas. Ta tuleb kirikut meele, kuigi selleks ei ehitata.

uinumast. Mitmesuguseid mõtteid tuli talle pähe, aga üks tuli alati tagasi ja varjas kõik teised: ta märkas kuus hõbedast lauakatet ja supikulbi, mis madam Magloir lauale oli pannud. Need nõud ei annud talle rahu. Nad olid siin, mõned sammud temast eemal. Magadistuba mööda käies nägi ta, kuidas vana teenija nad kappi peitis voodi peatsi kohal. Kapp jäi tal hästi meele. See oli paremal pool küljes söögitoast läbi minnes. Nõud olid massiivsed, vanast hõbedast; kui ta nad ära müüks, võiks ta kaks korda enam saada kui see, mis ta üheksateistkümnenda aasta jooksul sunnitoöl teenis. Ta saatis terve tunni kõhklemisses ja võit-

lemises mööda. Kell lõi kolm. Ta avas silmad, tõusis voodis üles, sirutas käed ja katsumis kotti, mille ta nurka visanud oli, siis laskis ta jalad maha ja istus. Ta jäi mõneks minutiks mõttesse, siis tõusis ta püsti, veel mõned minutid kõhkleks ta kuulata; majas oli kõik vaikne. Siis pistis ta kingad tasku, tõmbas kotisuu kinni ja võttis ta õlale. Hinge kinni pidades ja ettevaatlikult astudes läks ta kõrvalolevasse tuppa, kus piiskopi magadistuba oli. Uks oli ainult kinni tõmmatud, piiskop ei olnud seda isegi lukku keeranud. Jean Baljan tõmbas mütsi otsaesisele ja ruttu, piiskopi otsa vaatamata, läks ta temast mööda, otse kapi juure, kus hõbeasjad olid. Võti rippus ukse ees, ta avas kapi; esimene asi, mis talle silma paistis, oli korb hõbedaga. Ta võttis selle korvi ja läks toast läbi rutuliste sammudega, mingisuguse ettevaatusega kolina peale, mis ta põgenemine sünnitas; läks akna juure, võttis kepi, astus üle aknalaua, pistis hõbedat kotti ja jooksis ruttu aiast läbi, ronis üle aia ja kadus.

Järgmisel päeval, päikesetõusu ajal, jalutas piiskop aias. Madam Magloir jooksis ärritatult ta juure.

„Teie kõrgeausus! Ta läks ära ja viis meie hõbedat kaasa. Vaadake, ta ronis siit läbi.“

Piiskop vaikis minuti, siis tõstis ta mõttes pea ja ütles tasa:

„Esiteks peab veel küsima, kas see hõbe meie päralt oli. Ma pidasin seda juba ammu mitteõigustatult oma käes; ta on vaeste päralt. Ja see inimene on vaene.“

Natukese aja pärast istus piiskop sama laua taha hommikueinet võtma, mille taga istus eile õhtul Jean Baljan.

Ta tahtis just laua tagant tõusta, kui uksele koputati.

„Astuge sisse,“ hüüdis piiskop.

Uks avati. Kolm inimest pidasid neljanda kraest kinni. Kolm olid sandarmid, neljas — Jean Baljan.

Piiskop lähenes neile nii kiiresti, kui talle ta sügav vanadus lubas.

„Ah, see olete teie!“ ütles ta Jean Baljani otsa vaadates. „Rõõmustan väga teid nähes. Kuulge, ma kinkisin teile ometi küünlalühtrid ja kõik muu, need on hõbedast. Miks teie ei võtnud neid kaasa ühes hõbenõudega?“

Jean Baljan tõstis silmad ja vaatas piiskopi otsa ilmega, mida ükski inimene keel seletada ei või.

„Siis see inimene rääkis tõtt, teie kõrgeausus?“ küsis sandarm. „Nägime teda, ta oli nagu põgeneja. Pidasime tema kinni, otsisime läbi ja leidsime hõbedat.“

„Ja ta ütles teile,“ rääkis piiskop naerata-des, „et need asjad talle kinkis vana preester,

kes teda öömajale võttis? Ja teie tõite ta siia? See on arusaamatus.“

„Järelikult võime ta vabastada?“

„Muidugi mõista,“ vastas piiskop. Sandarmid lasksid Jean Baljani lahti, kes aga ära minemast tõrkus.

„Kas see tõsi on, et mind vabastatakse,“ rääkis ta hääletult, nagu inimesed unes räägivad.

„Jah, sind vabastatakse, kas sa ei kuulnud?“ ütles üks sandarmitest.

„Mu sõber,“ ütles talle piiskop, „enne aga, kui ära lähete, võtke ometi oma lühtrid kaasa. Siin nad on.“

Ta läks kamina ääre, võttis hõbedast lühtrid ja andis nad Jean Baljanile. Jean Baljan värises kõigest kehast. Ta võttis masinlikult lühtrid ja vaatas neid segaselt.

„Minge rahuga!“ ütles talle piiskop. „Tahtsin veel ütelda, mu sõber, kui teie veel tulete,

siis on ilmaaegu aiast läbi tulla. Teie võite ikka minu juures käia, aga uksest läbi tänavale. See uks on ikka lingis päeval ja ööl.“

Siis lisas ta juure, sandarmite poole pöördes:

„Isandad, võite minna.“

Sandarmid lahkusid.

Jean Baljan tundis, et tal minestus ligi on. Piiskop lähenes talle ja ütles sosinal:

„Ärge unustage, ärge unustage ilagi oma töotust; teie andsite sõna seda raha tarvitada selleks, et ausaks inimeseks saada.“

Jean Baljan, kes mingisuguseid töotusi ei mäletanud, ehmatas. Piiskop ütles need sõnad iseäralise rõhuga. Ta jätkas võidurõõmsalt:

„Jean Baljan, mu vend, tänasest päevast peale ei ole teie enam kurjuse päralt ja astute headuse võimusesse. Mina olen teie hinge ostnud. Ajan temast välja pimeduse vaimu ja annan ta Jumala kätte.“

Tõlkinud H. J.

KUI KUBERNER MÕISNIKKUDELE TALURAHVA NUUTIMISEKS SÕJAVÄGESID EI ANNUD.

T. LAUR.

Ekslik oleks meil see arvamine, nagu oleks 19. aastasaja keskpaiku Põhja-Eestis „Mahtra sõda“ ja teised „rahutused“ ainukesed talurahva vastuhakkamised nende orjastajatele — mõisnikkudele — olnud. Neid vastuhakkamisi oli 1858. a. üle terve Põhja-Eesti pea igas kihelkonnas. Rahutused Mahtras ja Kolgas, Harjumaal, olid ainult suuremad terve rea vastuhakkamiste hulgast. Ka enne ja pärast 1858. aastat tuli üksikutes valdades läinud aastasajal talurahva rahutusi ette, mille kohta meie ajaloolastel uurimised tehtud, käsikirjad valmis ning tulevikus igatahes trükki toimetatakse.

Läinud aastasaja talurahva vastuhakkamised mõisnikkude rõhumiste vastu tekkisid puhtmajanduslistest põhjustest ning kandsid ka ainult majanduslist iseloomu. Üks igavene sarnane talurahva orjastaja ja rõhuja oli meil aastasadade kestel, teadagi, just mõisnikuseisus, kelle käes piiramata võim maavalitsemise ja rahva saatuse otsustamise kohta seisis, ning kelle valdamisel ka terve maa ja rahva varandused leidusid. Iseenesestki mõista, et sarnane ülekohtune mõisniku võim ja omavoli tugenes sama ülekohtuse Vene keskvalitsuse raudrusika kõrge kaitse all, mis samuti pea ainult mõisnikest ja nende klassivendist koosnes.

Rääkimata pärisorjuse ajajärgust, mil talupoeg ihu ja hingega ning kogu oma varandusega mõisniku eraomandus oli, ladus mõisnikuseisus ka „linnupriiks“ lastud talurahva'e veel igasuguseid orjusi ja „abitegusid“ raharentide kõrval talude maatarvitamise eest (talude rentide näol naturaatorjustena ja ka raharentides) nii palju kaela, kui iganes heaks arvas. Sest jäi ju kogu maa omandusõigus kõik mõisnikele, kuna talurahvale ta linnupriiks laskmise puhul maa-alast midagi ei „kingitud“ ning meie talurahvas sai sellegi maa, mida ta ise aastasadad oma enese higi ja verega väetanud oli, ainult siis omanduseks, kui ta selle lapp-lapilt, mida nüüd „ostutalude“ nime all tunneme, suure vaevaga oma rõhujatelt mõisnikelt ajajooksul ära osta suutis.

Kui talupoeg liig raske mõisa teoorjuse üle, mida temalt nõuti, argset avalikult nuriseda julges, siis tiriti „vastuhakkaja“ haagrehi kohtuniku juure, kelleks rüütelkonna valimise järele kusagil mõisas sama talurahva orjastaja mõisnik oli ja anti nurisejale kuni 80 vitsahoopi (s. o. ülem-norm hoope, mida haagreht võis „mõista“). Kui aga suuremal arvul, näit. terve küla täis talurahvast mõisa liig ränga teoorjuse üle kurtma läks (nagu: peale raske päevase teoorjuse igaõõsised rehepeksud sügiseti ja talveti mõisas jne.), siis tem-

heldati kogu küla rahvas mässajateks ja kutsuti ja saadi ka harilikult ikka kubernerilt sõjaväed kohale „mässajaid rahustama“... Sõjavägede kaasabil toimetati siis hulgalisi talurahva peksmisi. Sarnaselt „rahustati“ läinud aastasajal rahvast Palmes, Kolgas, Kurisool, Vaivaras, Putkastes ja mujal. Sõjavägede maale toomise puhul paluti vahest ka talurahva poolt, et need ära viidaks — rahval ristiks kaelast, sest et neid arutihti taluperedesse elama paigutati, kuna talurahvas pidi neid hinnata toitma ja kasima; pealegi võisid sõjaväed taludest oma võimuga enda toiduseks loomi ja muid toiduaineid hinnata rekvireerida.

Loomulik — et kokkupõrked sarnases olukorras rahva ja sõjaväe vahel siis ka möödapääsematud olid, mida võimalik, et osa võimumehi ka teatud poliitilistel sihtidel ja meie rahva mustamise otstarbel keskvalitsuse ees, et rahvas mingisuguses „linnupriiuses“ elada ei oskavat, näha sooviski.

Niisugused verised kokkupõrked karistussalkade ja rahva vahel olid läinud aastasajal Kose-Uuemõisas ja Mahttras, Harjumaal, mil mõlemast leerist inimesi surma ja haavata sai.

Kuid siiski leidis nagu imena Vene valitsuse võimused kuberneride näol, kes siinsete mõisnikkude korraldustele alati jah ja aamen kaasa ei ütelnud ja neid heaks ei kiitnud. Selle tõenduseks toome siinkohal ühe inimliku sisuga dokumendi, kui ajaloolise algandme meie talurahva liikumise ja olukorra kohta. See on omaaegse Eestimaa kubeneri M. Galkini vene- ja saksakeelne salajane ringkiri 1869. aastal kõigile Põhja-Eesti haagrehtidele ja kihelkonna kohtunikkudele, milles see loobub soldatitest karistussalkade Eesti talurahvast maale nuutima saatmast ning manitseb asju rahulikult teel talurahvaga õiendama. Kirja sisu on eestikeelses tõlkes järgmine:

„Eestimaa kuberner,

Tallinnas. Lossis.

14. veebruaril 1869. a.

Nr. 11.

Herradele Haagrehtidele ja

Kihelkonna Kohtunikkudele.

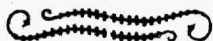
Ühes Eestimaa kubermangu mõisas tekki- sid kokkupõrked nende kohustuste täitmise pärast, mis kontraktide järele talurahva õlgadel lasusid, mille lõpetamiseks kohalik haag-

reht seks telegrammiga minu luba palus, et tähendatud mõisa tapi-komandost 20 soldatit saaks komandeeritud.

Et ma tähendatud kokkupõrgete kohta küllalt täpseid teateid ei saanud, mispärast mul võimalik otsusele jõuda polnud, kuivõrd tarvilikud võisid telegrammis näidatud mõisas sõjaväed tõepoolest olla, seda enam, et ma ise arvamisel olin, et sarnasel arvul sõjavägede saatmine kohapeal mingit kasu tuua ei või, vaid sünnitaks veel seda suuremat rahulolematust talurahva hulgas. Sellepärast käskisin ma kohapeale asja uurima komandeeritava ametnikul täh. haagrehtile kavatsesetavate karistuste asjus seda ütelda, et nüüdistel üldistel viljaikaldusaastatel, mil rahvas väga vaeseks jäänud, ei või ju majanduslisi arusaamatusi survete abil ära otsustada, kuna ainult majapidamine selle all kannataks, vaid hoopis vastu- pidi, peavad need sekeldused mõlemapoolsete vastastikkuste järelandmiste teel võimalikult lähendatud saama, mis nüüdiste kitsaste olude tagajärjel möödapääsematud. Sarnase sihiga talitas ka minu poolt kohale komandeeritud ametnik. Ja tekkinud arusaamatused said kõrvaldatud ilma mingisuguse sõjaväelise jõu abita. Selle asjaolu peale pöörangi Teie kõrgeaususte iseäralist tähelepanu, tähendades, et mulle igast kohast kubermangus tuleb talupoegade palvekirju selle üle, et nende rendimaksud saaksid pikendatud võimalikult täies suuruses ehk ka osaliseltki, ilma et sealjuures tarvitseks võlgnikkude varandusi oksjoni teel viibimata ära müüa, ning olen selles kindlas lootuses, et ka Teie sarnaste kaebtuste ja palvete läbivaatamise puhul saate seda silmas pidama, kuivõrd tähtis on iseäranis nüüdise olukorra puhul, mil kogu kubermangus pealegi veel väljarändamise piirte maad võtmas, asjaosaliste poolt võimalik kokkulepe.

Kuberner M. Galkin.“

Selle kubermangu kõrgema võimukandja dokumendi liberaalne sisu räägib kibedat tõtt meie talurahva raskest seisukorrast, ilma et sealjuures veel midagi lähemalt seletada tarvitseks. Kuid kelle kõrvad kurdiks jäid seda kuulmast, oli just meie mõisnikuseisus. Sest kõigil on teada, kui karmilt suur osa meie mõisnikke talude rentnikkudega kunj viimase ajani talitasid, kui neil rendid või orjuse päevad veidi tasumata jäid: vedades neid kohtutesse ja sundides terveid perekondi kohtadelt lahkuma ning kaugele Venemaa steppidesse välja rändama.

VALDEMARI OTS.

EDGAR ALLAN POE järele —li.

Leian selle iseenesest mõistetavalt sugugi mitte imelikku, et härra Valdemari tähelepanuväärt ots nii palju arutamist leidis. Oleks imelik, kui seda poleks sündinud, liiatigi veel käesolevail asjaoludel. Asjaosaliste soovil juhtumist vähemalt seni saladuses hoida, kuni lähemad uurimised korraldatud, ja ka meie vaevanägemisil ses mõttes oli see tagajärg, et ülespuhutud teated avalikkuse ette jõudsid, mis paljude valearvamiste allikaks said ja täielisele usukumatusesele tõukasid.

On tarvilik, et ma tõsiasi selgitan, niipalju kui ma ise neid mõistan. Nad on lühidalt järgmised:

Viimase kolme aasta sees oli mesmerism minu tähelepanu endale tõmmanud. Umbes üheksa kuud tagasi tuli minul päris äkitselt pähe, et seni tehtud katseil üks tähelepanuväärt ja andeksandmatu puudus oli, ei olnud seni veel ühtki surijat hüpnootiseeritud. Ei olnud sellepärast veel kindlaks tehtud, kas üldse haige peale mõnda magneedilist mõju võib tarvitada, kas magneediline ärritavus haiguse läbi suureneb ehk väheneb, edasi, missuguse kraadini ehk missuguse ajani surma tulekut hüpnooti läbi tagasi võib hoida. Veel teisigi punkte pidi selgitatama, aga need kolm erutasid minu uudishimu kõige rohkem, iseäranis viimane tema tagajärgede mõõtmatu ulatavuse pärast.

Kui ma mõne isiku järele ümber vaatasin, kelle abiga neid omapäraseid küsimusi võiksin arutada, pidin kohe oma sõbra Ernst Valdemari peale mõtlema, kes oli Bibliotheca Forensica küllalt tuntud koondaja, kes Issachar Marx'i varjunime all „Vallensteini“ ja „Gargantua“ poolakeelse tõlke välja oli annud. Valdemar, kes peaaegselt Harlemis (N. Y.) elas, 1859. aastast aga New-Yorki asus, oli silmapaistev isik, sest ta oli haruldaselt kõhn ja tal olid koguni valged vurrud, mis olid iseäralises vastulus tema mustadele juustele, nii et neid harilikult parukaks peeti. Ta oli väga ärritatav ja see tegi temast hea meediumi hüpnootiliste katsete juures. Kahel või kolmel juhusel olin tema raskusega magama unutanud, aga ma pettusin, sest tema kehaehitus oli lasknud mind loota palju paremaid tagajärgi. Tema tahtmine ei painutanud ennast kunagi täielikult minu hüpnootiliku mõju alla, ja ma ei saavutanud ka kunagi kindlaid tagajärgi, mis „selgestinagemist“ puutus. Panin need ebaõnnestused alati tema pörutatud tervise arvele, sest mõned kuud enne seda, kui temaga tutvunesin, olid arstid tema juures kõrgekraadilise tiisikuse kindlaks

määranud. Oli üldiselt tema harjumus oma eelseisvast surmast rääkida kui asiast, mida ei saa ära hoida ja mida ei maksa karta.

Kui ülemalnimetatud mõtted mul esimest korda tulid, oli koguni loomulik, et ma kohe härra Valdemari peale mõtlesin. Tundsin selle mehe filosoofilist mõtteviisi liig hästi, et tema juures mõnd vastutõuget karta, sealjuures polnud temal Ameerikas ühtki sugulast, kes protesti oleks võinud tõsta. Rääkisin temaga päris avalikult selle asia üle ja minu imetuseks äratas see temas suuremat huvi. Minu imetuseks ütlen; sest ehk ta küll alati vastutulelikult oma isiku minu katsete teenistusse andis, ei näidanud ta ometi ilmiski vähematki sümpaatiat selle vastu. Tema haigusviisi juures võis surmatundi kaunis täpselt ette arvata, ja nii leppisime omavahel kokku, et tema mind umbes kakskümmend neli tundi enne seda aega, mil arstide arvamise järele tema lõpp pidi liginema, enda juure laseb kutsuda.

Vähe rohkem kui seitsme kuu eest sain ise härra Valdemarilt järgmise kirja:

„Minu armas P.! Teie võite nüüd tulla. D. ja F. arvavad mõlemad, et ma homset keskööd üle ei ela ja ma usun, nad on aja väga õigesti ära tunnud. Valdemar.“

Ma sain selle kirja pool tundi hiljem, kui ta oli kirjutatud, ja järgmise viieteistkümneminuti järele leidsin ennast surija toast. Ma polnud teda kümme päeva näinud ja olin kohkunud selle muutuse üle, mis selle lühikese aja sees temaga oli sündinud. Tema nägu oli tinakarva, silmad vaatasid täiesti läiketa ja kõhnenemine oli nii palju edasi sammunud, et põsekondid nahka läbi näisid puurivat. Ta sülitas väga ägedalt ja puls oli vaevalt kinni pidada. Ikkagi oli tema vaim ja teatud määral ka tema keha veel tähelepanuväärt jõuga. Ta rääkis väga selgelt ja võttis kaasabita jõudu andvaid rohtusid; kui ma sisse astusin, oli ta, — voodis istudes — seega ametis, et oma tasukuraamatusse märkusi sisse kanda. Tohtrid D. ja F. olid tema juures. Peale seda, kui Valdemaril kätt olin pigistanud, võtsin ma tohtrid kõrvale ja sain neilt täpise aruande haige seisukorrast. Pahem kopsutiib oli juba kaheksateistkümnend kuu jooksul pooleldi kuivanud ja hingamise juures täiesti rebenenud. Ka parema kopsutiiva ülemine pool oli juba vähe kuivanud ja alumine tuberklitest täidetud; mitmest kohast oli ta läbi puuritud ja ühel kohal ribide läheduses oli mädanemine alanud. Haigusnähtused paremas kopsutiivas olid võrdlemisi noorema

elueaga. Kuivamine oli haruldase kiirusega edenenud, nelja nädala eest polnud veel vähe-matki märgata; mädanemine oli alles kolm päeva tagasi alanud. Arvati ka — eraldi tiisiku-sest — märke tähele panna võivat, mis aorta paistetust lubavad oletada, aga kopsu kuivamine ei lasknud oletust kindlaks teha. See oli mõlemate arstide arvamine, et Valdemar järgmise päeva — pühapäeva — kesköö ümber pidi surema. — Nüüd oli kell seitse õhtul.

Enne seda, kui mõlemad arstid haigest lahkusid, et minule tegevusvabadust jätta, olid nad ta jumalaga jätnud. See polnud nende kavatsuses seisnud, et tema juure tagasi tulla, aga minu palve peale lubasid nad järgmisel õhtul kella kümne ümber veel kord tulla.

Pärast seda, kui nad läinud, rääkisid härra Valdemariga avalikult tema surma ja selle katse üle, mis mul ees oli. Ta oli ikka veel päri, minule meediumiks olema ja sundis mind, ma peaksin kohe oma katsetega algama. Olid küll ravitsejad ja ravitsejannad ligiläheduses, aga ma ei julenud sarnase katse kallale asuda, sest et mõnel ebaõnnestusel sarnaste väheusaldatavate tunnustajate juuresolekul halvad tagajärjed võivad olla. Otsustasin seepärast järgmise ööni oodata. Pühapäeva õhtul, kella kaheksa ajal tuli noor arstiteaduse üliõpilane Theodor L., keda ma hästi tundsin; see muutis minu otsust. Ma ei tahtnud nüüd enam arstide peale oodata, vaid kohe alata, osalt Valdemari pealekäämiste pärast ja ka et aega kaotada polnud, sest haige jõud nõrgenesid silmnähtavalt.

Härra L. oli healmeelisel nõus minu palvet täitma ja kõike, mis sünnib, üles märkima; tema kirjutuste järele tahan nüüd jutustada.

Oli umbes viis minutit enne kaheksat, kui ma haige käe võtsin ja palusin teda nii selgelt kui võimalik härra L. ees kinnitada, et ta täiesti nõus on ennast tema praeguses seisukorras minust hüpnotiseerida laskma.

Ta vastas nõrgalt, aga täiesti arusaadavalt: „Jah, soovin, et mind hüpnotiseeritaks,“ ja lisas juure: „Ma kardan, et olete liig kaua oodanud.“

Kui ta veel rääkis, hakkasin mina sarnaseid uinutavaid liigutusi tegema, mis, nagu teadsin, tema peale iseäranis tugevat mõju avaldasid. Nähtavalt mõjusid juba minu käe esimesed liigutused üle otsa, aga tugevam mõju ei tulnud avalikuks, kui palju mina ka oma jõudu ei pingutanud. Mõned minutid üle kümne tulid, nagu kokku räägitud, tõhtrid D. ja F., kellele mõne sõnaga oma ettevõtet selgitasin. Nad ei rääkinud ka vastu ja et nad ütlesid, agoonia olevat alanud, jätkasin kahtlemata oma liigutuste tegemist ja kinnitasin oma pilgu kindlalt haige paremale silmale.

Sel ajal polnud tema tuiksoont enam tunda,

tema hingamine oli kahisev ja vaheaegadel alles poole minuti järele kuuldav.

Sarnane seisukord kestis muutumatult umbes veerand tundi. Siis tungis loomulik, kuigi väga sügav ohe surija rinnust ja kohisev hingamine jäi järele, see tähendab kohisemist polnud enam kuulda, vaheajad hingetõmmete vahel jäid ühepikkuseks. Tema liikmed olid jääkülmad.

Viis minutit enne ühteteistkümmet märkasin ma täiesti selgeid hüpnootilisi tagajärgi. Silmal polnud enam klaasistunud vaade, vaid ilme, nagu seda enese sisemus rahutult tundis, sarnane ilme, mis täiesti tundmatu on, ja ainult selle ülevadoleva une juures ilmsiks tuleb. Mõned rutulised tõmbed külje poole panid silmalaod värisema, nagu ligineva une eel, järgmised sulesid nad täiesti. Seega ei jäänud ma ometi rahule, vaid jätkasin oma tahtejõu tugevama koondamise juures käte liigutamisi, kuni magaja liikmed täiesti kangeks muutusid; ma seadsin nad mugavasse seisukorda. Jalad olid täiesti välja sirutatud, käevarred lamasi puusadest parajas kauguses voodil, pea oli väga vähe kõrgemal.

Nüüd oli kesköö. Ma palusin juuresolevaid härrasid Valdemari seisukorda läbi uurida. Mõnede katsete järele seletasid nemad, et Valdemar mingisuguses haruldases täielises hüpnootilikus liikumatus seisukorras asub. Arstide uudishimu oli kõrgema piirini erutatud. Dr. D. otsustas kogu öö oma hoolealuse juures mööda saata. Dr. F. jättis jumalaga selle lubadusega, et hommiku eel jälle tuleb. Härra L. ja ravitsejad jäid sinna.

Meie jätsime härra Valdemari kuni kella kolmeni hommikul täiesti segamata. Kui ma temale sel ajal liginesin, leidsin tema samasuguses seisukorras ja asendis, kui dr. F. äraminekul. Pulssi polnud tunda, hingamine õige kerge ja ainult siis märgatav, kui peeglit huulte ees hoiti, silmad loomulikult viisil sulatud ja laod kanged ja külmad kui marmor. Mulje, mida see kõik välja kutsus, ei näidanud kindlasti agooniat.

Ma tegin nõrga katse Valdemari parema käevarre peale nii mõjuda, et ta minu liigutusi järele aimaks, kuna ma oma käevart kergelt tema keha kohal siia ja sinna liigutasin. Sarnaste katsetega polnud minul selle meediumi juures kunagi täielikke tagajärgi olnud ja ma ei lootnud sugugi nüüdki neid saavutada; aga minu imestuseks jälendas tema käsi vastutulelikult, kuigi nõrgalt iga liigutust, mis mina temale oma käega ette kirjutasin. Ma otsustasin nüüd temaga mõnd sõna katsuda.

„Härra Valdemar,“ küsisin, „kas magate?“
Ta ei annud mingit vastust, aga ma märka-

sin värinat tema huulte ümber, ja see ergutas mind, küsimust uuesti kordama. Kui ma küsimuse kolmandat korda ette kandsin, värises terve keha kergelt, silmalaod avanesid nii palju, et silmamunast valge joon nähtavale tuli ja huuled liigutasid ennast nõrgalt; vaevalt kuuldavalt sosinal tulid sõnad:

„Jah, magan nüüd. Äрге äratage mind. Laske mind nii surra.“

Ma kaitsusin liikmeid ja leidsin nad ühetaoliselt külmad olevat. Parem käevaras aimas nagu varemgi minu käe liigutusi järele. Küsisin hüpnootiseeritult edasi:

„Kas tunnete veel valusid rinnas, härra Valdemar?“

Vastus tuli kohe, aga veel vaiksemalt, kui enne:

„Ei mingisuguseid valusid — ma suren.“

Ma arvasin õigemaks teda mitte enam segada; ma ei võtnud enam midagi ette, kuni enne päikese loojaminekut dr. F. tuli. Ta oli piirita imestanud, et tema hoolealune veel elus. Peale seda, kui ta käe tüksoont oli katsunud ja peegliga hingamist jälginud, palus ta mind jälle hüpnootiseerituga rääkida. Ma tegin seda ja küsisin:

„Härra Valdemar, kas magate veel?“

Läksid, nagu alguseski, mõned minutid, kuni vastus tuli; surija näis aega tarvitavat, et jõudu rääkimiseks koguda. Alles kui ma oma küsimuse neljandat korda ette tõi, ütles ta väga tasa, vaevalt kuuldavalt:

„Jah — magan veel — suren.“

Nüüd olid mõlemad arstid selle poolt, et härra Valdemari tema näilikult rahulikus seisukorras segamatult lastaks olla, kuni surm tuleb — sest see seisis (ses olid nad kõik ühel arvamisel) möödapääsmatult ees. Mina otsustasin ometi veel kord temaga rääkida, ja kordasin oma endist küsimust.

Kuna ma rääkisin, muutus tema nägu õige tähelepandavalt. Silmad avanesid pikkamisi, silmaterad kadusid üles; nahk võttis enesele surnu värvi ja sarnanes rohkem valgele paberile kui pergamendile; ümmargused hetkilised laigud mõlema põse keskpaigas kustusid. Tarvitan seda ütelist, sest nende äkilise kadumine tuletas meele äravuhutavat küünilalt; ülemine huul, mis enne hambaid täiesti kattis, tõmbus üles, kuna alumine lõualuu kuuldava naksatusega alla kukkus ja suu laiali lahti jättis, nii et must, paistetunud keel sai täiesti nähtavaks.

Kellelegi ümberseisjaist polnud surma hirmud võõrad, aga nii üle igasuguse arusaamise hirmuäratav oli praegusel silmapilgul Valdemari väljanägemine, et kõik kokkunut voodi lähedusest eemale pörkasid.

Olen oma jutustuses punktini jõudnud, mil-

lest peale iga lugeja mulle täielise uskumatusesega vastu astub. Aga ma ei saa teisiti kui jätkata.

Valdemari juures polnud enam vähematki elumärki tähele panna, ja et meie loomulikult otsustasime, et ta on surnud, tahtsime teda just ravitsejate hoole ätta — kui meie tugevat, hõljuvat keele liikumist märkasime. See kestis umbes minuti. Selle aja lõppedes tuli avatud, liikumatute lõualuude vahelt hää — hullumeel sus oleks tema tooni katsuda kirjeldada. On vast kaks ehk kolm ütelist, mis teatud aimu temast võivad anda; öeldakse näiteks, et hääled kalgilt — murtult — õõnsalt kõlasid — aga see terves tema koledukes on kirjeldamatu, juba lihtsast põhjusest, et sarnane heli küll veel iialgi inimlikku kõrva pole haavanud. Ikkagi oli kaks üksust, mis, nagu ma juba siis uskusin ja ka täna veel arvan, nende omapärasuses endid sõnade läbi edasi lasevad anda ja vast ka teatud ettekujutust nende hääle maa-alusest kõlast võivad anda. Esiteks näis meie — ehk vähemalt minu — kõrvadele, kui tuleks see hääle kusagilt kaugusest ehk mingist sügavast maa-alusest koopast. Siis sünnitas ta minus samasuguse mulje (minust saadakse küll vaevalt aru), mida süldisarnased, kleepivad ained tundeorganidel välja kutsuvad.

Olen „helist“ ja „häälest“ rääkinud ja tahan seega ütelda, et heli oli läbipaistva — jah, inelise, läbitungiva selgusega. Valdemar rääkis — nagu teada, vastas ta küsimisele, millega varem tema poole olin pööranud. Nagu mäletatakse, küsisin temalt, kas ta veel magab ja ta ütles nüüd:

„Jah — ei — olen maganud — ja nüüd — nüüd — olen surnud.“

Kellelgi juuresolijaist polnud jõudu variata, et need vähesed sõnad teda rääkimatu, õudse meeleheiteliga täitsid. L., üliõpilane, langes minestusse. Ravitsejad tormasid toast välja ja ei saanud neid kuidagi kohustada tagasi tulema. Minu enese tundeid lugejale arusaadavaks teha on võimatu. Ühe tunni töötasime vaikides, sõnakestki rääkimata, et L-i jälle ellu kutsuda. Kui see meil korda läks, asusime jälle selle kallale, et Valdemari üle vaadata.

Ta nägi veel just samuti välja, nagu teda praegu olen kirjeldanud, ainult peegel ei näidanud enam mingit hingamist. Katse käevarrest verd saada ebaõnnestus. Tema liikmed ei tahtnud minu tahte ja minu käeliigutustele enam järgida. Et hüpnootlik mõju ennast veel maksma pani, võis ainult keele liikumisest tunda, kui ma temale küsimusi ette panin. Ta näis ennast pingutavat, tal polnud aga enam tarvilist jõudu, et midagi ütelda. Küsimusele, mida mitte mina, vaid teised isikud temale ette

seadsid, näis ta täiesti vastuvõtmatu olevat, ehk ma küll püüdsin iga juuresolijat temaga hüpnootlikku ühendusse seada.

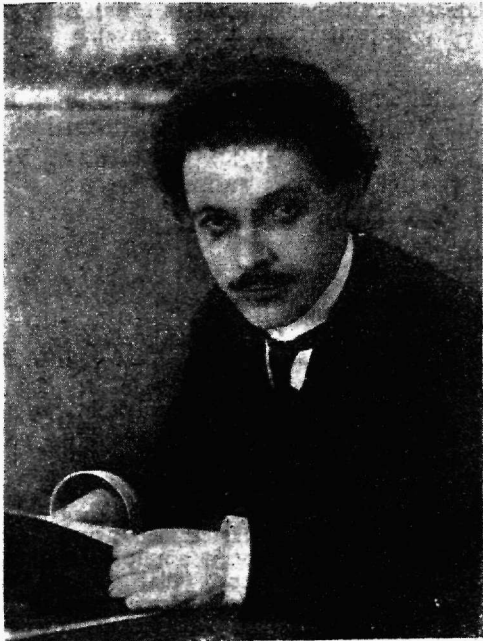
Ma usun, nüüd olen kõik jutustanud, mis tarvilik, et hüpnotiseeritu toleaeagset seisukorda mõista. Toodi teised ravitsejad ja keella kümne ajal läksime meie L-iga ja mõlema arstiga majast.

Peale lõunat tulime oma hoolealuse juure tagasi. Tema seisukord näis täiesti samasugune. Pidasime koos aru, kas on see tarvilik ehk hea, nüüd Valdemari üles äratada, aga meile kõigile näis, et see oleks ebamõistlik: sest meile paistis, et surm (ehk see, mida harilikult surmaks nimetatakse) hüpnootliku mõju läbi tagasi hoitakse. Meie kõik uskusime, et kui meie Valdemari üles äratame, siis tema silmapilkse, ehk vähemalt kiire lahikumise ligi kutsume.

*
*

Sellest peale tulime meie seitse kuud järgimööda igapäev herra Valdemari juure; üks või teine kord saatsid meid tuttavad arstid ehk teised härrad meie tutvuskonnast. Kogu selle aja kestes jäi Valdemar, alaliselt vahtidest valvatud, täiesti ühesugusesse seisukorda.

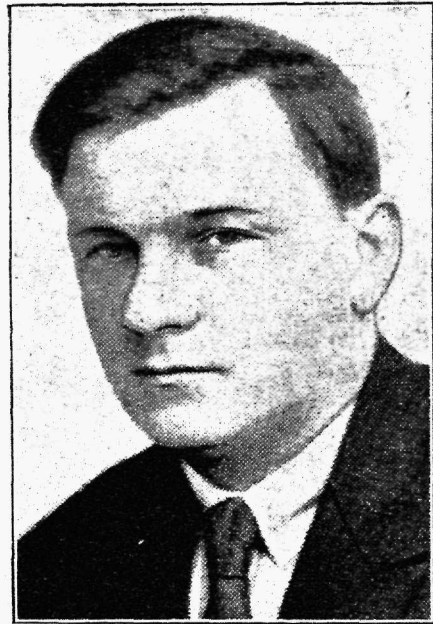
Viimasel reedel otsustasime lõpuks katset teha teda äratada; selle viimase katse vast ebahõlmelik tagajärg on see, millest seltskonnas

Paul Olak, 1)

Eesti ajakirjanikkude ühingu esimees.

1) Ühe vanema ühesvõtte järel.

Arved Schwabe,

Läti kirjanikkude ja ajakirjanikkude ühingu esimees. Hiljuti pidasid Läti ajakirjanikud ja kirjanikud I kongressi, millest ka Eesti ajakirjanikkude ühingu esitaja kutsutud külalisena osa võttis.

nii palju räägitakse — viisil, mida ma vähemalt ebaõiglaseks pean.

Et Valdemari hüpnootilise mõju alt vabastada, võtsin ma harilikud liigutused tarvitusele. Mõne aja olid nad mõjuta. Siis laskus silma iris jaoks. Mis iseäranis tähelepanuväärt näis, oli see, et kui silmamuna ennast ka liigutas, silmalauade alt kolakas vedelik ilmus, mis teravat ja haruldaset vastikut lõhna laiali laotas.

Nüüd tehti ettepanek, et peaksin katsuma meie patsiendi käevarre peale mõjuda, nagu uinutamise juures. Katse ei õnnestunud. Dr. F. avaldas soovi, ma peaksin Valdemari poole mõne küsimisega pöörama. Ma tegin seda.

„Härra Valdemar,“ küsisin, „kas saate mulle selgeks teha, mida nüüd tunnete ehk mida soovite?“

Siis ilmusid äkitselt jälle põskedele mõlemad hetkilised laigud, keel värises ja keerles ägedalt suus, ja — ehk küll lõualuud ja huuled kangeks jäid — kostis jällegi see õudne hää, millest varem rääkisin:

„Jumala pärast — ruttu — ruttu — pange mind jälle unesse — ehk ruttu — äratage mind — ma ütlen teile, olen surnud!“

Olin täiesti ehmunud ja ei teadnud, mida teha. Katsusin alguses haiget jälle rahustada, aga see ei õnnestunud minul kahjuks mitte, sest ma ei suutnud oma tahtejõudu enam koondada. Seepärast tahtsin ta äratada. Nägin pea, et

KAHE NAITLEJANNA JUUBEL.

Foto Parikas.

Betty Kuuskmann,

„Estonia“ näitlejanna, pühitses hiljuti oma 25-aastast tegevuse kestvust näitelaval.

Liina Reimann,

„Draamateatri“ näitlejanna, pühitses hiljuti oma 15-aast. tegevuse kestvust näitelaval.

mul oli tagajärge, mulle näis, et tagajärg tuleb hiilgav, ja olen kindel, kõik toas ootasid, et haige ärkab.

Mis tõesti sündis — ükski inimlik olevus poleks seda võinud ette aimata.

Kui ma liigutusi ruttu jätkasin, kuna Valde-

mari keelelt, mitte huultilt, kariatused „Surnud! surnud!“ tulid — siis — mõne minuti või sekundj kestes — siis langes ta kokku ja varises — ei, ta mädanes minu käte all. Voodil lamas veel vastikustäratavalt peaaegu vedel segu.

MÕNDASUGUST.

Arvusid Ameerikast.

„Jankide“ intelligentsus.

Ameerika Ühisriikide riikline töösekretariaat on sealse sõjaväe soldatite intelligentsuse kohta teateid kogudes 94.044 lihtsoldatit uurinud ja järgmised resultaadid saanud: 4,1% sajast on kõrgeandelised juhatajaloomud, kes loovaks tegevuseks kohased; 8% — esimeesklassi isikud, kes ülemjuhatusel all teisi võivad juhtida; 15,1% — vastutustundega, andekad töölised! 23,7% — tublid iseseisvad harilikud töötajad; 25% — harilikud, juhtimist vajavad töölised; 17% — pikaldase arusaamisega inimesed, kes töö juures ülevaatust vajavad, ja 7,1% — sarnased, kes alalist kontrolli nõuavad, kelle juures vast isegi nende tehtud töö väärtus järelvalve kulu äri ei tasu. Selle 94.044 hulka on ka 12.407 sisserändurit arvatud, kelle kohta samane tabel — ent vähem soodsam — kokku seatud, ja mis

antud järjekorras oleks: 1,1; 2,9; 7,3; 2,6, 16,5, 30,8 ja 14,8. Et üldist pilti kogu rahva kohta saada, käsitas töösekretariaat sama meetodi ning sai peaaegu neli miljonit kõrgeandelisi juhte jne. Muidugi on viimane „ainult Ameerikas võimalik“.

Päästearmee tugevus.

Harilikult liialdatakse päästearmee arvuga. Põhja-Ameerika päästearmee koosneb ainult 3940 ohvitserist ja 17.154 mehest. Armees peab ülal Ühisriikides 73 meeste- ja üht naistehotelli, 11 noorte tütarlaste kodu, 95 vabrikut, 8 lastekodu, 31 varjupaika ja harilikku hospidali, 13 rinnalastekodu ja 11 harilikku haigemaja. Aastas korraldab päästearmee 450.000 jõulueinet, 25.000 tänupäeva söömingut ja 175.000 muud einet — kus kostitatavate arv ühel söömingul tihti peale tuhandetesse ulatub. Päästearmee poolehoidjate arv ulatub veidi üle 52.000.

Veerand miljonit kirikuid.

47.461.558 inimhinge Ühisriikides on kiriklike või usuliste koguduste liikmed. Kokku on neil kirikuid 243.590 — 214.583 vaimulikuga — seega ei tule isegi üht vaimulikku kiriku peale! Üle 500 miljoni dollari on kõigi usulahkude usklike poolt kokku kirikute heaks annetatud. Usulahkude eesotsas seisab siin Rooma-katoliku kirik oma 18,1 miljoniga, seejärel tulevad metodistid — 8,3 milj. — kes veel mitmesugustesse eragrupidesse jagunevad; siis järgnevad baptistid — 8,1 milj.; presbiitlased — 2,4 milj.; luterlased — 2,5 milj., kes kõik veel erigrupidesse — ja luteruse isegi 22 erivarijundisse — jagunevad. Edasi tulevad juudid — 3,8 milj.; adventistid — 1,3; puht-kristliku-õpetuse pool-dajad — 1,2 milj.; piiskoplikud protestantlased — 1,1 milj. ning muid vähemaid ususeltse. Üksi New-Yorgis elab 2 miljonit katoliiklast ja 1,6 milj. juuti.

Ameerika sõjas.

Ilmasõja ajal riietasid Ühisriigid 5.019.874 soldatit nii maa- kui meriväge. Üle 50.000 langes või suri haavadesse ja 62.000 haigustesse; ligi 5000 sai õnnetut surma. Üldse oli Ameerika sõjaväel 119.437 surmasaanut. Kodusõjas a. 1861—1865 suri mõlemil pool 544.073, neist haavadesse 160.000.

Indiaanlaste arv suureneb.

1923. a. oli Ühisriikides 344.303 indiaanlast — seega 1900. a. loetletuist 70.000 rohkem. Tänapäeval, kus indiaanlased oma inimväärseid õigused saanud, on neil juba 727 miljoni dollari eest varandust. Juba üksik osad saavad Oklahomas oma õliväljadelt, mis nad välja rentinud, aastas 140 milj. renti.

Uus „Jeruusaleml“.

New-Yorgi praegusest 5,6-miljonilisest elanikust on ainuüksi 1.643.012 juuti, neist on 516.080 sisse rännanud, 430.059 Ameerikas sündinud pooljuuti ning 696.873 100-protsendilist ameeriklast. 1908. a. peale on 908.878 juuti sisse rännanud ning 51.621 meist on vaid välja läinud. Üldse elavad Ühisriikides 3,6 miljonit juuti.

„Pärismaalasteta“ linn.

New-Yorgi kõigest elanikkude arvust on 2 miljonit sisserändajat, 2,3 milj. neid, kes New-Yorgis eneses pole sündinud ja kel üks vanematest väljast sisse rännanud. Ainult 1,3 milj. new-yorklastest on 100-protsendilised ameeriklased, ent needki pole kõik New-Yorgis sündinud.

New-Yorgi köht.

Läinud aastal tarvitasid New-Yorgi elanikud 8.748.943.498 inglise naela toiduaineid. Sellest — 1.242.598.919 n. kalu ja liha (viimasest enam kui üks kolmandik sealihha), 1 miljard n. aiavilja (esiplaanil 550 miljonit n. kartuleid ja 80 miljonit n. sibulaid), 900 miljonit n. leiba, 1,5 miljardit n. piima, 110 miljonit n. mune ja 1,4 miljardit n. puuvilja ($\frac{1}{2}$ banaane, $\frac{1}{4}$ apelsine, $\frac{1}{4}$ õunu). Edasi järgneb 519 miljonit n. suhkrut, 115 miljonit n. pekki, 90 miljonit n. kohvi, 18 miljonit n. teed, 27 miljonit n. õli jne.

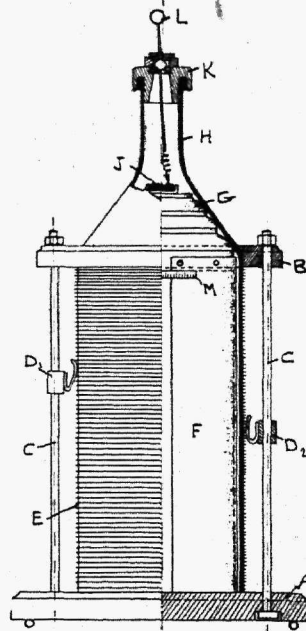
TraaditELEFONI vastuvõtteaparaat liitriilisest piimapudelist.

Huvitava näitusena traadio asjaarmastajate leidlikkusest toob „La Science et la Vie“ traaditELEFONI vastuvõtteaparaadi, mis valmistatud lihtsast liitriilisest piimapudelist.

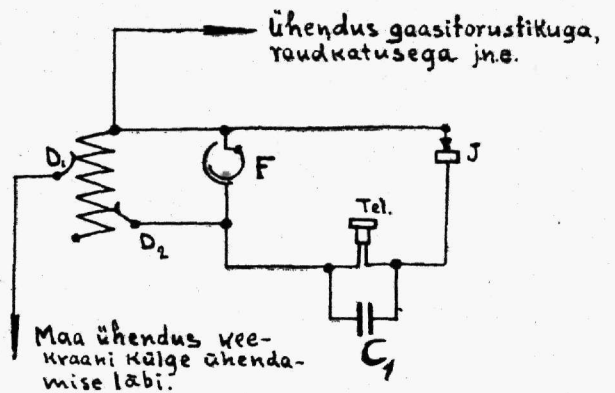
Pudeli lõigatakse kõige pealt põhi alt ära. See sünnib kõige otstarbekohasemalt sel teel, et pudelisse 2—3 sm. kõrguselt õli valatakse ja siis läbi pudeli kaela tulipunaseks kuumendatud raudora õlisse pistetakse. Niipea, kui ora õliga kokku puutub, eraldub pudelipõhi õhpirist saadik.

Nüüd keeratakse pudeli tsilindrilise osa peale spiraalidena peenikest haljast vasktraati „E“, nii et spiraalid üksteist ei puuduta (joon. 1).

Pudel asetatakse puust lauakesele „A“ ja surutakse siis selle vastu, üle pudeli kaela mahutatud lauakese „B“ ja kolme poldi „C“ abil. Kahe vasest poldi „C“ peal libisevad vedrukontaktid „D₁“ ja „D₂“, mis oma vedrudega vastu traatspiraali „E“ surutud on.

Joonis 1.

Joonis 2.

Pudeli sees asuvad, muutliku kondensaatori osa etendades, 2 tsinkplekist pooltsilindrit „F“. Üks nendest on kinniselt asetatud, kuna teine enmast nii ümber telje keerata laseb, et ta teise sisse võib käia nii kui joon. 2 näidatud. Mõlema tsilindri seinte vahet oleks, sel juhtumisel kui nad üksteise sees on, umbes 1 mm. — Et kergem oleks mõlema pooltsilindri vastastikkust seisu fikseerida, on üks pooltsilindritest varustatud paberist skaalaga „M“.

Teine kohtkindel pooltsilinder kannab omas ülemises osas puust rosetti „G“, mis omakord vasest taldrikukese sees kristalldedektori „I“ hoiab.

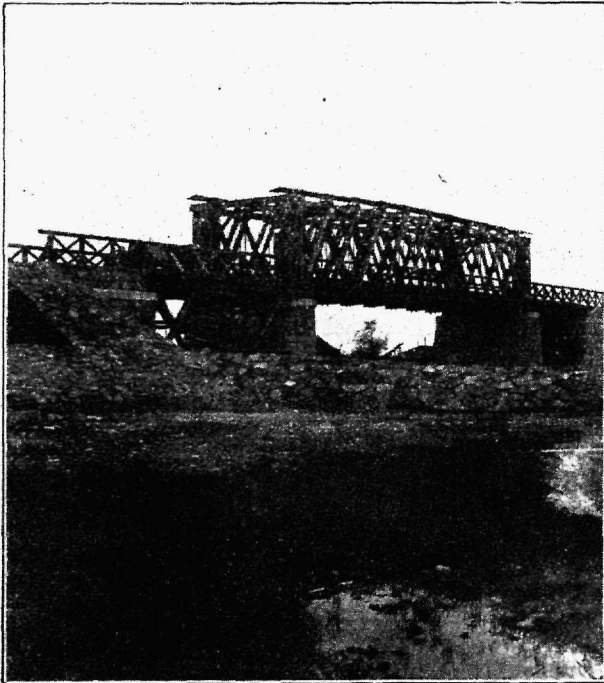
Dedektori „I“ saab osta igast paremast elektrotehnika erjariist (näiteks Ad. Raag, S. Roosikrantsi tän. nr. 15) mõnekümne marga eest. Välisilmaga on dedektor ühendatud varda „L“ kaudu, mis nii pudelist läbi viidud on, et dedektori asetust kergesti muuta võib reguleerimiseks ja ühtlasi tolm dedektori ligi ei pääse.

Kuidas omainduktsiooni spiraali „E“ dedektoril „I“ ja teisi osasid omavahel ühendada, näitab joon. 2. Peale meile tuntud joonistus 1 äramärgitud tähtedega varustatud osade on skeemis joon. 2 veel kõrvatelefon „Tel“ ja alaline kondensaator „C1“ olemas, mida jällegi igast paremast elektrotehnikas eriärist odavalt osta saab.

Et pudelit vastuvõtmiseks tarviliku lainetepikkuse peale reguleerida, tuleb muutliku kondensaatori „F“ ja vedrukontaktisid „D1“ ning „D2“ niikaua edasi-tagasi nihutada, kuni telefonis „Tel“ häält selgesti kuulda on.

Sarnase vastuvõtteparaadiga võib mitte kauge maalt antud kontserte j. n. e. rahuloldavalt vastu võtta.

G.

Sild Emajöel, Virtsjärve ääres.

See sild sai alles hiljuti valmis.

Kuidas Schliemann*) Trooja kaevas.

Kui Heinrich Schliemann veel väike poiss oli, jutustas talle isa kord Trooja lugu. Jutt meeldis poisile enam kui kõik seni kuuldud ning ta otsustas suureks saades kodumaalt lahkuda, Greekamaale reisida ja „Trooja üles otsida“. Et ta ainult Mecklenburi külapastori poeg oli, ei teinud talle sugugi peavalu. Ta teadis ette ära, et ta raha vajab ning otsustas enne omale kohase varanduse koguda, mis talle väljakaevamistele lubab asuda. Ning tõepoolest teostaski ta oma kavatsuse ja kogus lühikese ajaga suure varanduse ning, küllalt raha uurimisreisiks taskus, matkas ta Väike-Aasia loodepoolsele saarele, kus tema arvamise järele Trooja pidi olnud olema.

Tollel Väike-Aasia iseäralisel tipul asetses kõrge, viljaväljadega kaetud künkas. Vanajutu järele elanud siin Trooja kuningas Priamus. Schliemann, kelle valmistus veidi suurem oli kui ta teadmised, ei raisanud aga aega uurimistele ja asus kohe kaevamistele. Ning nii virgasti ja ruttu kaevas ta, et oma kaevamisega

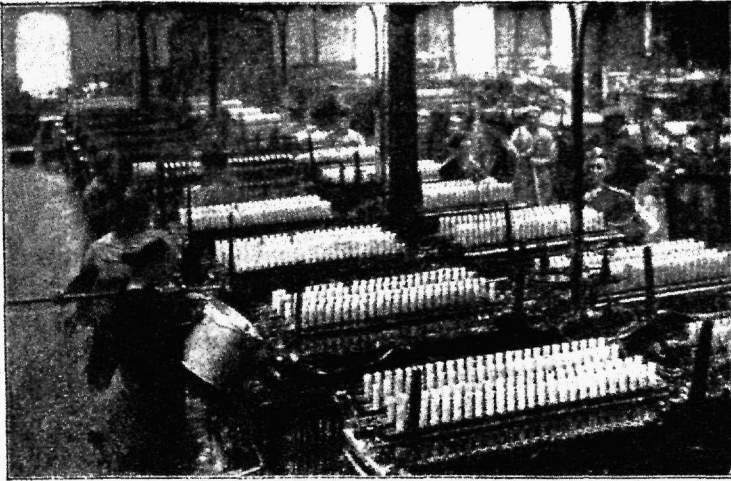
tungis läbi keset otsitud linna, selle all leidvatesse, ühe teise hävinenud linna varemesse, mis vähemalt 1000 aastat Trooja omadest vanemad olid ning mida Homerus vanasti kirjeldanud.

Oleks Schliemann nüüd vaid paar lihvitud kivihaamrit ning võib olla ka paar algastmelise väljatöötusega savipotti leidnud, siis oleks see vaevalt kedagi huvitanud, kuid selle asemel kaevas Schliemann välja kenud kujusid ning väga hinnalisi ehteasju ja kaunistatud vaase, milliseid omal ajal greeklaste juures ei tuntud. Ta julges tõendada, et täpselt kümme aastasada enne suurt Trooja sõda Aegea mere rannikul tundmatu inimraas elutsenud, kes mitmeti metsikuist Greeka suguharudest üle olnud, need metsikud suguharud aga tunginud maale, hävitanud ehk osalt omandanud kultuuri — kuni endisestki enam jälgegi järel polnud. Ning see osutus õigena.

Karistused vanal ja uuel ajal.

Varematel aegadel olid karistused palju julmimad kui praegu. Surmanuhtlust tarvitati palju sagedamini ja kõige mitmekesisemal kujul. Keisriaegne Rooma nuhtlusseadus tunneb viis surmanuhtluse viisi. Surmamõistetud kas põletati elusalt ära, löödi risti, visati kiskijate loomade ette või tal löödi pea otsast. Isatapjaid pekseti enne viitsadega, pandi siis koera, ahvi, kuke ja maoga ühte kotti ja heideti sügavasse merre. Keskajal oli asi veelgi metsikum. Kui vähe siis inimese elust hooliti, võib järeldada sellest, kui lugeda vanadest kirjadest, et näituseks aastal 1573 kuni 1616 Nürnbergis surma mõisteti 361 inimest, kuna 15. aastasajal Fuldas kolme aastaga 285, Bamberis viie aasta jooksul 600 ja Würzburgis viies aastal 900 isikut kui mõiad ja lausujad ära põletati. Võrdlemise väikeste eksimiste eest oli määratud surmanuhtlus. Üksikud maavalitsejad võistlesid omavahel kõige metsikumate ja julmimate surmamisviiside leidmises. Dekameronis (14. aastal) mainitakse völlast kui kõige piinarikkamat karistust varastele ja süütu naise teotajaga talitatakse järgmiselt: teotaja seotakse tulba külge, määratakse üleni meega ja jäetakse kärbeste ja erilaste hooleks. Lauenburis, kus kasvutati palju mesilasi, karistati meeverast võllaga. Kes aga julges metsas, kus mesilased olid asetatud puudesse, võtta välja terve mesipuu, see anti timuka kätte, kes esiteks tema sisikonna mässis puu ümber, kust ta oli varastanud, ja selle peale ta üles poos. Paljudes maades karistati salaküttimist sirmaga. Ka kõlab meile tänapäev paha naljana, et mõnes Saksa riigikeses völlaga karistati sarnaste armuandmisalvete esildamist, mis ei olnud kokku seatud eeskirjade kohaselt. Keiser Karl V kuulus „Piimlik kohtukord“ aastast 1532 sisaldab terve rea kõige mitmekesisemaid surmanuhtlusi, nagu neljaksraiumist, elavalt mahamatmist, sammastamist, ärapõletamist, ratta peale ajamist, mõõgaga pea mahalöömist, völlasse poomist, uputamist. Neid karistusi täiendati veel tuliste tangidega kiskumise või ohvri lohistamisega otsuse täidesaatmiskohale. Peale nende mitmesuguste surmanuhtluste olid keskajal Saksa karistusseaduses laialt tarvitusel ihunuhtlused. Vangimajad olid olemas. Need olid õudsed ruumid, kus asusid ainult eeluurimisvangid, mitte karistus- alused. Ihunuhtlused olid seotud häbiostis seismisega ja olid avalikud. Süüdimõistetud kinnitati häbiostis kaelraua abil, enamasti lka veel ümber keha käiva ahelaga. Kohtunik kuulutas otsuse, murdis katki kepi ja andis süüdlase timuka kätte. See täitis kohe otsuse ja asetas ohvri häbiostis, kus kokkukogunud rahvas teda mõnitanud ja pilkama hakkas. Karistused olid kas peksumine viitsadega, piitsadega, märkimine või koguni sandikstegeimine, mis seisis näituseks kõrvade, nina, sõrmede, keele või käe äralõikamises, silmade väljatorkamises, peanaha nalgimises j. n. e. Häbiostis seistes oli süüdimõistetud autu ja rahvas võis teda loopida mädanenud õunte, munade ja poriga. Selle läbi sai ta autuks eluks-

*) Heirr. Schliemann, arheoloog; 1822.—90. Trooja, Mykena j. t. väljakaevamistest tuntud.

Jõuluküünalde valamine.

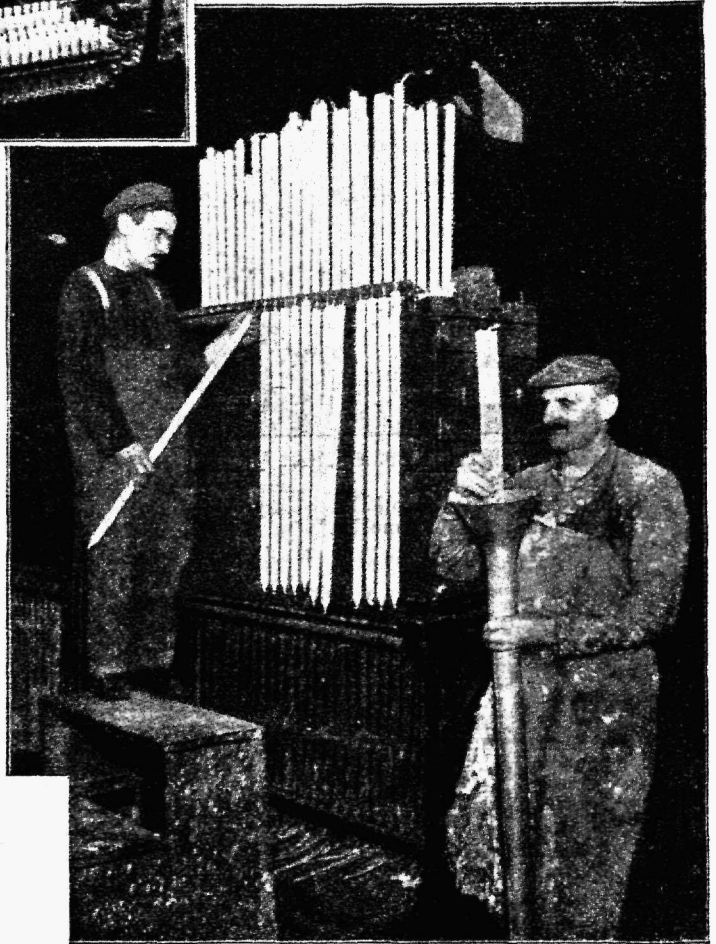
Üleval:

Valamismasinaid vähemate küünalde jaoks.

*

Kõrval:

Hiiglaküünalde valamine kirikulühtrite jaoks. Niisugused küünlad on kuni 16 naela rasked.

ajaks. Harilikult keelati tal peale karistuse kandmist ka kohal- ja maalviibimine ära. Inglismaal on praegugi veel näituseks tarvitusel ühikeseajaline vangistus ühes „ühikeseajalise kassiga“. See karistus andvat „häid“ tagajärgi isearanis tooreste, vägivaldsete, elukutseliste ja harjumuskurjategijate juures. Harva leitakse sarnane kassiga läbipeksetu veel teist korda vangimajas.

1905. a. saadik on ka Daanimaal jälle ihunuhtlus lubatud. Aasia rahvaste juures mängib ihunuhtlus suurt osa. Muhamedi õiguses piirduakse 3—39 hoobiga, kuna 40 hoopki kuulub juba jumaliku karistusvalda. Peale selle väga sagedasti tarvitatava piitsanuhtluse, tunneb idamaa karistusõigus veel mõningaid nuhtlusi, mis meile üldse karistusena ei näigi ja mis seletatavad ainult sealse rahva iseloomuga. Nii võib kohtunik kõrgemal seisvaid isikuid karistada ainult süüdistuse teada andmisega. Ta „viskab meile viltu pilgu“ või „kisub kõrvast“. Vaatamata selle pehmuse peale kõrgemast soost isikute vastu on idamaa karistusseadus üldiselt õige karm. Nii kaotab varas esimesel tabamisel parema käe, teisel korral pahema jala. Abielurikkumist karistatakse kividega surnuks loopimisega. Kuid neid valjuid karistusi pehmendavad mõned asjaolud. Varguse juures on eeltingimuseks, et varastatud asi valve all seis, suure väärtusega oli ja salaja varastati. Abielurikkumist peavad vähemalt neli tunnistajat tõendama, tingimus, mida petetud abielumees küll vaevalt täita saab. Ka on Euroopa õigusele täiesti võõras n. n. kollektiivvastutus. Kui kusagil leitakse surnukeha, siis langeb vastutus mõrtsukatöö eest ligema küla, ligemate majade peale, mille elanikud, kohtuniku arvamise järele, oleksid pidanud kuulma tapetu appihüüdmist. Ja kui kurjategijat ei leita, maksab terve küla vereraha.

Nõukogude Venemaal maksab 28. det. 1919. a. ka sootu omapärane nuhtlusseadus. Kõige pehmema karistusena esineb noomitus, sellele järgneb sotsiaalne laitus (võrdle hommikumaa kohtuniku viltu pilguga), siis sundus mingisuguseks teoks, mis ei ole ühenduses kehaliiku jõu kulutamise, näit. sundus midagi õppida, edasi boikott, teatud seltskonnast väljaheitmine, sünnitatud kahju tasumine, ametist vabastus, keeld teatud ametit pidada, varanduse äravõtmine, poliitiliste õigusteta jätmine, revolutsiooni ja rahva vaenlaseks kuulutamine, töösund ilma vabaduse kitsenduse, vangistus, linnupriiks kuulutamine ja lõpuks surmanuhtlus mahalaskmise läbi.

Saksenis tabati ühes väikeses linnas 1919. a. võlvõltsija. Ta tõsteti vankrisse ja sõidutati mööda linna kusujuures ta pidi kandma silti pealkirjaga: „Mina olen kõige suurem võlvõltsija“. Samuti talitati Hamburgis ühe süldivabrikandiga, kes roti- ja muust kõlbmata lihast oli valmistanud silti. Suur rahvahulk tõi ta vabrikust välja ja aetas ühes abilise vankrisse. Nende kõrvale seati tünnid surnud rottidega. Nii sõidutati neid linnast läbi. Vabrikant ise pidi kandma silti: „Mina olen selle sigaduse algataja!“ ja tema abiline „Mina keetsin selle sigaduse“. Ühele naistöölisele aga põimiti rotisabad juustesse ja pardi möödaminejatele näha. Muidugi ei võid seadus sarnast omakohut heaks kiita, kuid ta on selgeks tunnistuseks, et sagedasti tsivilisatsioon ja inimlikkus teres massitundes oma piiri leiavad.

N A L I.

Jõukas kodanik saab pimesoolika põletiku ja viiakse Greiffenhageni kliinikusse. Kui ta sealto koju tuleb, laseb ta enese arstil läbi katsuda. See küsib:
 „Kas teie teel kodu poole valu ei tunnud?“
 „Jah, tuhedsin küll,“ vastab kodanik.
 „Kus kohal?“
 „Vabadusplatsi kohal.“ *

Tõusik (sinfoniakontserdil, esireas, mängimise ajal orkestrit vahitides):
 „See on otse häbemata, kuidas need inimesed vedelevad! Pool orkestrit vahib mõnikord, ei pane sõrmegi pilli külge! Ja siis jälle teine pool! Ja need vedelejad saada veel head palka!“

(L. Oeuvre, Paris)

Esimene arst: „Ma võtsin sellelt patsiendilt visiidi eest 2000 marka.“
 Teine arst: „Mis tal oli?“
 Esimene arst: „2000 marka.“

Endine Saksa keiser rahuar mastaja.
 (Vorvärts) (Berlin)

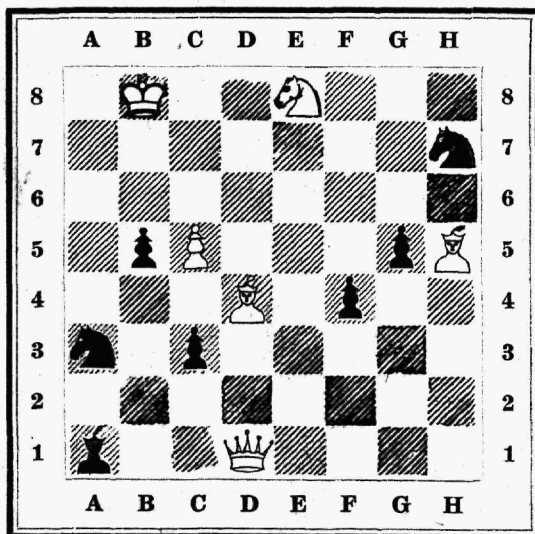
„Mina ei soovinud sõda. Ma tahtsin rahulikult Serbial naha üle kõrvade tõmmata.“

M A L E.

Toimetaja J. Türrn.

Ülesanne nr. 42.

Mustad.

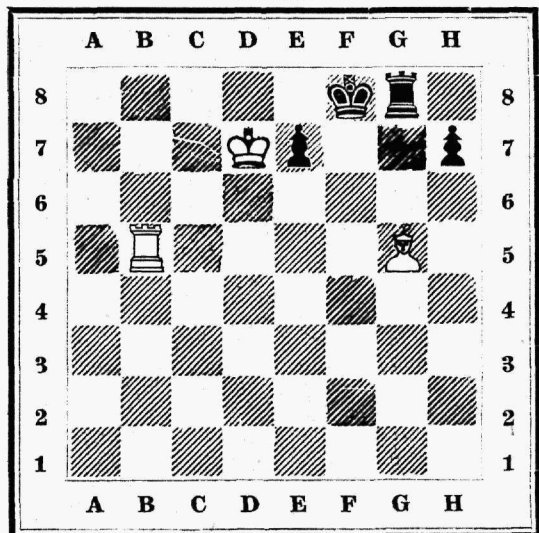

Valged.

Valge algab ja annab kolme sammuga mati.

Ülesanne nr. 43.

Mustad.

Valged.

Valge algab ja võidab.

Vastutav toimetaja Ed. Hubel.

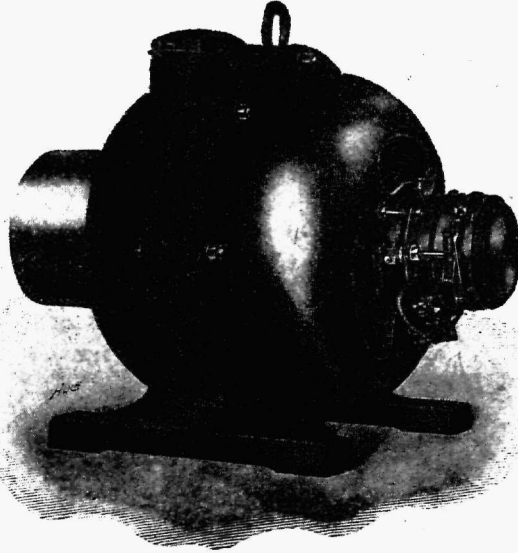
Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Eesti elektromehaaniline tehas „VOLTA“

Tallinn,
Soo tän. nr. 27.

Kõnetraat
9-57.

Uute mootorite,
dünamote ja ge-
neraatorite val-
mistamine ning
vanade remon-
teerimine.

Suur masinate
ladutagavara
ennesõjaaegse
headusega
elektermasina-
test 0,5 kuni 25
hobusejõudu.

∴ Vaskjuhed ja siinid igas põiklõikes. ∴

Paremad

parfümeriisaadused:

Kauba märk

Lõhnaõlid

Eau-de-cologne

Kosmeetika

Juuksekasvu

abinõud

Hambapasta

Telegr. aadr. „EPHAG“
Tel. 19-86

niisama ka väljamaa vabrikute Coty,
Ubigan, Roge & Gallais j. t. lõhnaõli-
sid ja kosmeetikaaineid saate teie

„EPHAG“ juures

Harju tän. 41

Eestimaa
Kinnitus-A.-S.

„EKA“

Tallinn, Pikk tän. 6

toimetab

elukinnitusi
kuldkroonides.

Suremine on iseene-
sest mõistetav, oma
elu kinnitamine
peaks samuti ise-
enesest mõistetav
olema.

Ajakiri „Agu“

I aastakäik (1923) ilukõites
saadaval

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse
(„Päevalehe“) raamatukaupluses.

Tallinn, Jaani tän. 6.

Kölnivesi Viko
(Eau de Cologne)

Ideaalsem naha, näo-
jume ja erkude värskend-
us ja kosutus abinõu

Ainult eht meie
vabriku kaitse-
märgiga

LR

LABORATORIUM
Viko
TALLINN

Eau de Cologne
Viko

Trikoo- ja sukavabrik
O. KILGAS.

TALLINN, Pühi tän. 3.

Telefon 2-23.

**ESIMENE MEHAANILINE TRIKOO- JA
SUKAVABRIK EESTIS.**

VALMISTAB:

puuvillast ja villast trikood kangastena,
trikoo meester. ja naister. pesu, trikoo
laste üllkondi, sukki ja sokke ning igasu-
gust villast ja puuvillast koetud kaupa.

Kaup nägus ja vastupidav.

Hinnad mõõdukad.

Müük ainult en gros.

Või
eksport-firma
R. Teglhuis
Tallinn,
Meripuiestee nr. 15
Kõnetr. 26-72. Telegr.-aadr. «SIBEST»

Ostab

alati kõrgema päeva-
hinnaga eksport-võid

Müüb ja seab sisse

igasuguse jõu abil töötavaid Daani
piimatalituse - sisseseadeid maail-
makuulsatest masinavabrikutest
„SILKEBORG“ (piimatalituse-masi-
nad) ja „TITAN“ (koorelahutajad)
Daanis

Alati ladus:

piimanõud; parim Inglise võisool
„Lymm-Pure-Salt“; esimest-
sorti Daani fännimaterjaal, val-
gest pukipuust; parim perga-
mentpaber; „Kultuur-Hape“ jne.

Või eksportmärk «SIBEST»

EESTIMAA TÖÖSTUSE JA KAUBANDUSE PANK

Peapank Tallinnas S. Karja t. 7.

Osakonnad: Haapsalus, Pärnus,
Tartus, Narvas, Valgas ja Viljandis.

Aksia-kapital Emk. 200.000.000
Tagavarakapital „ 100.000.000

Telegrammi-aadress: „INDUSTRIEBANK“.

Pank toimetab kõiksuguseid panga-
operatsioone sise- ja väljamaal.

Tallinna Linnapank

Tallinnas, Mundi tän. nr. 2.

Juhatus: 19-30.
Telefonid: Ariruum: 3-13.
Aidad: 7-48.

Võtab raha hoiule ja maksab $7\frac{1}{2}$ – 12% aastas.
Toimetab kõiki pangaooperatsioone sise- ja
väljamaal

Võtab kaupu hoiule oma aitadesse sadamas ja
kesklinnas ja annab nende vastu laene,

Pariisi valmisriietekauplus

Väike Pärnu mnt. 36, Tõnismäe nurgal

Soovitab suures valikus
igaks hooajaks

meesterahva valmisriideid,

valmistatud kõige uuemate moodide
järele, kodu- kui ka väljamaa riietest.

Võetakse ka tellimisi vastu.

Aust. rätsepp **P. Pöder.**

Ilu-, tarbe-, lastemänguasjade tööstus ja kauplus

K. ja M. SINKA

Narva maant. 50

Tallinnas.

Kõnetr. 38.

Soovitab oma tööstuse ladust
en gros en detail:

Lastemänguasju, plekist ja puust
Seltskondlisi mängu
Tubaka- ja näputöökaste

Tellimiste vastuvõtmine metallstansimise ja
druckimise peale.

Metallnööpide valmistus.

Kaalude tööstus A. KASK ja Ko

S. Tartu mnt. nr. 61e.

Kõnetraat 23-01.

Soovitab oma töökojast võistlemata hea-
duses väga odavasti

Detsimaalkaalusid

15 puudaseid kahesuguste mõõtudega (kilo-
grammid ja naelad)

laaukaalusid

5-, 10- ja 15-kg.,

kaaluvihtisid

igasuguseid, üksikult ja satsiviisi. — Va-
nade kaalude ja pommide rihtimine ja
kordaseadmise kiires korras.

MÖÖBLI- KAUPLUS

Jaani tän. 9. Kõnetr. 25-07.

Müüb ja valmistab ka tellimiste peale iga-
sugu mööblit, nagu:

riide-, raamatu-, puhveti- ja
pesukappe, kirjutus- ja teisi
laudu, toole, Türgi diivane,
kushette, saalimööblid, raud-
voodid, laste-raudvoodid
võrkega. Peeglid ja peegli-
klaase, vaskaknaõgamiise jne.

HINNAD ODAVAD.

Paul Michelson

Karvanaha-, kübara- ja
mütsikauplus

Väike Karja tän. 6, Tallinnas,

soovitab igat seltsi karva-
nahku, boasid, kraesid,
muhve ja karvamütse.

==== Hinnad odavad. ====

Härrad kaitsevaelased!

Võtan vastu igasugu tellimisi

Sõjaväe vormiriiete val-
mistamiseks

:: :: Töö kiire ja korralik! :: ::

Austusega **S. Pessin.**

Tallinn, Niguliste tän. nr. 6.

Kõige suurem valik
tiivklaverid,
pianiinosid ja
harmooniume
kõige kõrgema tehnilise
ja kunstilise väärtusega,
esimeseklassi kodu- ja
väljamaa vabrikutest.

Ka on müügil vähepruu-
gitud tiivklaver ja pianola.

Soovitab

Karl Jürgenson

Tallinnas, Kuninga tän. 5.

Háid púhi

ja

Õnnelikku uut aastat

soovime kõigile oma austatud
kaubatarvitajatele.

* *

Loodame, et meid ka eeltule-
val aastal rohke poolehoiuga
austatakse.

Tallinna

Eesti Majandusúhisus

Tallinnas, Estonia. puiestee 21.

Abikauplus: S. Párnu maantee 30.

Eriti soovitatakse maa-
ilmakuulsat kõlnivett

„TRIPLE“

(„Flora“ laboratoor.)

– kui tervise sõpra ja parimat
värskendusabinõu. Tema nõidus-
lik aroom jääb kõigile igaveseks
mõistatuseks.

„GLORIA” A.-S.

SHOKOLAADI- JA
KOMPVEKIVABRIK

TALLINNAS, TINA TÄNAV NR. 9.

Soovitab oma tuntud headuses kõige paremast materjalist valmistatud shokolaadikompvekke ja karamelli. :-:

Rätsepaäri
MAX
JOHANSON

Tallinn, Lühikejalg 6.
Kõnetr. 30—89.

Käesolevaks hooajaks sain suurema saadetuse Inglismaalt kuulsaimilt firmadelt iseäranis häid riideid, kõiksugu paljute ja ülikondade jaoks, mida rikkalikus valikus ja moodsais mustrites austatud tellijatele soovitan.

Kõige paremat jõulukinki ostate

Joseph Kopf'i

ä r i s t

Tallinnas, Pikk tän. 27. :- :- Kõnetr. 22-21.

Uuemad juveliir-, kuld- ja hõbeasjad,
valgest metallist serviisid

Suures valikus.

Hinnad kättesaadavad.

Täielik kullasepa-töökoda.

Kalliskivide, kulla ja hõbeda ostmine
päevahinnaga.

M. Jänes'e riidekauplus

Tartus, Kaubahoovis nr. 11-12, tel. 5-91.

Asutatud 1899. aastal.

Kõige vanem ja kõige suurem riideäri Tartus.

Soovitab alati

kõige maitserikkamas valikus

Meesterahva riidet.

kasuka-,
palitu-,
ülilkonna-,
püksi- ja
voodri-

Naisterahva riidet.

mantli-,
kostüümi-,
kleidi- ja
pluusi-

Pruutidele ja leerilastele

siidi-, villast ja vuaal-kleidiriiet.

Vooditekke, villaseid ja vateeritud,
suurrätte, tüll-aknakardinaid, pleekimata ja pleegitud pesuriidet, kangalõime, puuvillavatti, vateliini ja
kõike muud riidekaupa

kõige odavamate hindadega.

Iga nädal tuleb väljamaa uudiseid sisse.
Jällemüüjatele iseäraline hinnaalandus.

A.-S. W. SCHNEIDER & K^o uus masinate ladu,

V. Tartu mnt. nr. 9. TALLINNAS, V. Tartu mnt. nr. 9.

TELEFONID:

Juhatus ja kontor: 18-42.
Tehnika osakond A: 26-34.

Tehnika osakond B: 26-34.
Kauplus: 4-01.

Kaupmeeste osakond (en gros): 4-02,
Sahaterade ja asside vabrik: 30-87.

**Kõige suurem terase, raua, ehitusmater-
jaalide, käsitööriistade, põllutöö- ja kõik-
sugu masinate kauplus Eestis.**

S U U R L A D U kõiksugu õlides ja masinarihmades.

Oma sahaterade ja asside vabrik.

Kauplus ja kontor: Estonia puiestee nr. 19.

Telegrammi-aadress: Walschneider, Tallinn.

Tartu osakond: Raatuse tän. nr. 13. Telefon 7-65.

A.-S. ROTERMANN'I TEHASED

(end. Chr. Rotermann. Asut. 1829. a.)

Tallinnas, Jaama tän. nr. 1, telef. 3-73, 29-10, 1-37, 32-81.

Osakond Narvas: Tallinna tänav nr. 7, telefon nr. 64.

Esimene ja kõige suurem

moodsam uuema aja tehnika nõuete järele sisseseatud

nisupüüli veski Eestis.

**Rukkijahu- ja püüli veskid. Auru
kruubiveski. Auru leivavabrik.**

Oma külmetusmaja.

**Nisupüüli sõredat, poolsõredat,
pehmet ja mannat.**

Kõrgeväärtusline võltsimata kaup tehase templiga ja plom-
miga varustatud kottides.

Eesti Väliskaubanduse Pank Aktsiaselts.

TALLINN, Kinga tän. nr. 1.

Kõnetraadid: 2-26 ja 31-01.

Telegr. aadress: „VALUTA“

Pank võtab raha hoiule, makstes 7½ — 12%,
annab välja laenusid ja toimetab kõiksugu
- pangaoperatsioone sise- ja väljamaal. -

Põllumajandusline Keskühisus „ESTONIA“

TALLINN, Jaani tän. nr. 6. Telefon 8-55.

Telegr. aadr.: ZENTRESTONIA.

Ainus ühistegelne põllu-, karja- ja linnukasvatuse
saaduste väljaveokeskäril Eestis.

EKSPORTEERIB:

võid,

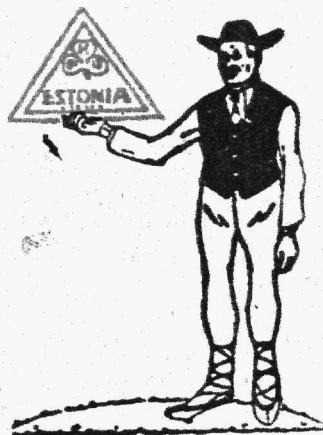
muned,

linde,

elusloomi,

sigu j. n. e.

ja maksab kõrgemat päevahinda.

KAUPLUSED:

Jaani tän. nr. 3. Tel. 8-45.

Müürivahe tän. nr. 10, Laenupana majas. Tel. 23-09.

Narva mnt. nr. 42. Tel. 27-42.

Jakobsoni tän. nr. 4. Tel. 5-18.

Peigutlinnas, Tarabella tän. nr. 28. Tel. 28-79.

Kopli s. Vene-Balti tehase majas nr. 21. Tel. Kopli keskjaam 37-05.

Nõmme l. Jaama tän. nr. 14, Masingi majas. Tel. Nõmme keskjaam 66.